

TURINYS

1. TARNYBOS BENDRADARBIAVIMAS SU VALDŽIOS IR VALDYMO INSTITUCIJOMIS BEI NEVYRIAUSYBINĖMIS ORGANIZACIJOMIS	1
2. LIETUVOS RESPUBLIKOS MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO KONTROLĖ IR SKUNDŲ TYRIMAS	3
2.1. SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR VYKDYMAS	11
2.2. PAKLAUSIMAI ŽODŽIU DĖL MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO BEI LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMO	12
2.3. SKUNDŲ TYRIMŲ SANTRAUKOS DĖL PAŽEIDIMŲ DARBO SANTYKIŲ, VALSTYBĖS TARNYBOS, TEISĖS AKTŲ GALIMO PRIEŠTARAVIMO MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO SRITYSE.....	12
2.4. SKUNDŲ TYRIMŲ SANTRAUKOS DĖL PAŽEIDIMŲ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS SRITYJE.....	18
2.5. DISKRIMINACINIAI SKELBIMAI	21
3. INFORMACINĖ VEIKLA	23
4. MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ KONTROLĖ	24
5. TARNYBOS DALYVAVIMAS PROJEKTUOSE IR TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS	28
6. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	34
6.1. PASIŪLYMAI DĖL TEISĖS AKTŲ KEITIMO BEI TOBULINIMO	35

ĮŽANGA

Lietuvos Konstitucijos 29 straipsnis teigia, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Lygias galimybes užtikrina ne tik pagrindinis šalies įstatymas, bet ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, įsigaliojęs jau 1999 m. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas Lietuvoje galioja jau šešerius metus. Atsižvelgiant į gaunamų nusiskundimų, prašymų dėl lyčių lygybės įgyvendinimo turinį, šio įstatymo taikymo sritis buvo praplėsta: įstatymo nuostatos taikomos ne tik darbo teisinių santykių, švietimo, mokslo srityje, bet ir vartotojų teisių apsaugos srityje. Lygias galimybes taip pat užtikrina nuo 2005 m. sausio 1 dienos įsigaliojęs Lygių galimybių įstatymas, kurio priėmimą inicijavo daugybė žmonių skundų dėl diskriminacijos negalios, amžiaus, tautybės ir kt. pagrindu. Žmonės kasdieniame gyvenime jautėsi diskriminuojami, tačiau nebuvo atitinkamos teisinės bazės bei mechanizmo, nustatančio, kaip tokie žmonės galėtų ginti savo pažeistas teises.

Lygios galimybės – tarptautiniuose žmogaus ir piliečių teisių dokumentuose bei Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas, nepaisant lyties, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos, įsitikinimų ir kitų Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ar įstatymuose numatytų pagrindų. Lygybės principas grindžiamas lygiomis teisėmis, atsakomybe, galimybėmis visose gyvenimo srityse. Būtina vertinti žmogų tik pagal jo veiklą, o ne pagal tai, kokiai žmonių grupei jis priklauso. Sėkmė, įgyvendinant demokratiją, siekiant socialinės ir ekonominės pažangos, žmogaus teisių užtikrinimo, piliečių profesinio, kultūrinio tobulėjimo, tiesiogiai priklauso nuo įvairių institucijų ir visų mūsų pastangų. Siektina, kad šiuose procesuose dalyvautų kuo daugiau skirtingų savo lytimi, etnine ar socialine kilme, amžiumi, šeimynine padėtimi, politiniais ir/ar religiniais įsitikinimais susaistytų žmonių. Kiekvienas mūsų visuomenės narys vienodai vertas pagarbos, tolerancijos, kiekvienam turi būti suteikta galimybė siekti mokslo, profesinio tobulėjimo, karjeros, saviraiškos įvairiose srityse.

Lygių galimybių užtikrinimo sėkmę garantuoja ne tik tarnybos profesionalumas, bet ir veiklos viešumas bei skaidrumas. 2004 m. pabaigoje tarptautinės organizacijos „Transparency International - Lietuva“ darytame tyrime Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba buvo pripažinta kaip viena iš 5 skaidriausių valstybės institucijų Lietuvoje.

1. TARNYBOS BENDRADARBIAVIMAS SU VALDŽIOS IR VALDYMO INSTITUCIJOMIS BEI NEVYRIAUSYBINĖMIS ORGANIZACIJOMIS

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 straipsnis įpareigoja valdžios ir valdymo institucijas pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, taip pat numato, kad šios institucijos privalo rengti ir įgyvendinti programas ir priemones, skirtas moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimui. Valdžios ir valdymo institucijos yra įpareigtos nustatyta tvarka remti visuomeninių organizacijų, viešųjų įstaigų, asociacijų ir labdaros fondų programas, kurios padeda įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo vykdymo priežiūra pavesta Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai.

Kaip ir ankstesniais metais, taip ir 2004 metais tarnyba sėkmingai bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos Seimo žmogaus teisių komitetu, kuriam buvo teikti pasiūlymai dėl teisės aktų pakeitimo bei papildymo. Žmogaus teisių komitetas persiunčia skundus, kuriuos kompetentinga ištirti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Taip išvengiama betikslinio biurokratinio susirašinėjimo, kadangi žmogus nukreipiamas į tą instituciją, kuri kompetentinga jam pagelbėti.

Efektyviai bendradarbiaujama su Žurnalistų etikos inspektoriaus institucija, stengiantis išspręsti stereotipinio ir neetiško moters ir vyro įvaizdžių kūrimo žiniasklaidoje problemas. Žurnalistų etikos inspektorius tarnybai teikia nuomonę (skundų tyrimų metu) bei išvadas dėl moters ar vyro vaizdavimo

reklamoje, dėl galimo žeminimo ar menkinimo reklamoje dėl lyties. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba teikė Žurnalistų etikos inspektoriui siūlymus dėl Žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso projekto.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ir 2004 metais aktyviai bendradarbiavo su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija dėl teisės aktų rengimo ir tobulinimo. Atsižvelgiant į tai, kad tarnybos darbuotojas yra Europos Komisijos Moterų ir vyrų lygių galimybių patarimo komiteto narys ir kartu atstovauja Lietuvos Respublikos Vyriausybę minėtame komitete, minėtas asmuo tarnybos vardu teikia pasiūlymus ir išvadas dėl Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, kuri yra atsakinga už teisės aktų derinimą su ES teisės aktais lyčių lygybės užtikrinimo darbo ir užimtumo srityje. Tarnyba taip pat dalyvavo rengiant ataskaitą dėl Europos socialinės chartijos įgyvendinimo Lietuvoje bei teikė informaciją Airijos pirmininkavimo Europos Sąjungai metu rengtai seksualinio priekabiavimo teisinio reglamentavimo bei praktinio įgyvendinimo Europos Sąjungos šalyse narėse įvertinimui.

Aktyviai bendradarbiauta su Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos nariais teikiant pasiūlymus naujai Valstybinei moterų ir vyrų lygių galimybių programai 2005-2006 m., taip pat įgyvendinant 2004 m. numatytus programos uždavinius bei veiklas. Lygių galimybių komisijos atstovai nuolat kviečiami dalyvauti tarnybos renginiuose, tuo tarpu tarnybos darbuotojai nuolat dalyvauja svarstant lygių galimybių politikos įgyvendinimo gaires bei klausimus.

Tarnybos atstovai dalyvavo įgyvendinant konkrečias Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2003-2004 metų programos priemones. Pavyzdžiui, pagal 13.1 priemonę Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba rengė seminarus, kurių tikslas - keisti visuomenės stereotipus apie moters vietą ekonominėje šalies veikloje. 2004 balandžio - birželio mėnesiais buvo surengti šeši seminarai įvairių Lietuvos regionų teritorinių darbo biržų, darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybų, darbo rinkos mokymo centrų darbuotojams, kuriuose Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos darbuotojai skaitė paskaitas lygių galimybių įgyvendinimo teisiniais ir praktiniais klausimais. Darbo biržų specialistai buvo mokomi objektyviai įvertinti moterų ir vyrų, kurie renkasi profesiją ir darbą, galimybes, padrašinti juos renkantis netradicinę vyrams ar moterims veiklą.

Atkreiptinas dėmesys, kad tarnyba tęsė bendradarbiavimą su Valstybine darbo inspekcija lyčių lygybės bei Darbo kodekso pažeidimų prevencijos srityje. Pagal bendrą susitarimą viena ar kita institucija, išvelgusi skunduose galimų įstatymo pažeidimų, persiunčia skundą kompetentingai institucijai, kad būtų atliktas tyrimas dėl galimos lyčių diskriminacijos ar darbo teisinių santykių pažeidimų. Dažni atvejai kai tarnyba ir darbo inspekcija atlieka paralelinį to paties skundo tyrimą savo kompetencijos ribose. Tokie tyrimai yra labai efektyvūs, nes taip žymiai greičiau ir kokybiškiau išsprendžiami ginčai tarp šalių.

Pažymėtinas bendradarbiavimas su Vidaus reikalų ministerija, rengiant seminarus bei konferencijas smurto prieš moteris, prostitucijos ir prekybos moterimis prevencijos klausimais. Valstybės tarnybos departamentas prie VRM teikia tarnybai reikalingas konsultacijas bei informaciją, tiesiogiai susijusią su tarnybos vykdomomis funkcijomis.

Tarnybos atstovas ir toliau aktyviai dalyvauja Vidaus reikalų ministro įsakymu sudarytoje komisijoje, suteikiančioje aukščiausiųjų kategorijų valstybės tarnautojams kvalifikacines klases.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba nuolat palaiko ryšius su Užsienio reikalų ministerija. Keičiamasi būtina informacija apie planuojamus ir įvykusius tarptautinius renginius lyčių lygybės klausimais bei priimtus tokiuose renginiuose sprendimus. Užsienio reikalų ministerijos prašymu pateikiama informacija apie moterų ir vyrų lygių galimybių principo įgyvendinimą, įstatymo nuostatų bei atitinkamų tarptautinių dokumentų vykdymą Lietuvoje. Tarnybos atstovai aktyviai dalyvauja diskusijose dėl Europos lyčių instituto steigimo Lietuvoje.

2004 m. gruodžio 10 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba kartu su Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija bei Žmogaus teisių stebėjimo institutu organizavo renginį Tarptautinei žmogaus teisių dienai paminėti. Renginio metu inicijuota diskusija apie 2004-ųjų m. iššūkius žmogaus teisėms, politikos ir teisėsaugos sankirtos pasekmes, besitęsiančias ir naujai ateinančias diskriminacijos formas.

Renginį rėmė Jungtinių Tautų Vystymo programa (UNDP - United Nations Development Programme), jo metu buvo pristatytos nominacijos "už nuopelnus" žmogaus teisėms 2004-aisiais.

Pagirtinas bendradarbiavimas su Sveikatos apsaugos ministerija, kuri ataskaitiniu laikotarpiu labai greitai reaguodavo į pateikiamas pastabas dėl atitinkamų teisės aktų pataisų, taip pat laiku ir kvalifikuotai pateikdavo tyrimams būtinas ekspertų išvadas. Svarbu paminėti, kad ši ministerija Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos rekomendavimu, pakeitė ne vieną teisės aktą, kuriame buvo nustatyti diskriminaciniai reikalavimai.

Pažymėtinas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos bendradarbiavimas su mokslo ir studijų įstaigomis. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2004 metais praktiką atliko 10 Lietuvos teisės universiteto, Vilniaus universiteto bei Pedagoginio universiteto studentų (bakalaurų ir magistrantų). Studentai praktikos metu buvo supažindinti su tarptautiniais teisės aktais, ginančiais žmogaus teises, supažindinti su bylų dėl diskriminacijos dėl žmogaus lyties tyrimo ypatumais, savarankiškai rinko medžiagą apie diskriminacinius skelbimus spaudoje. Dažnai studentai į tarnybą kreipiasi dėl informacijos pateikimo apie tarnybos vykdomas funkcijas, teiraujasi tarnybos nuomonės apie pokyčius lyčių lygybės srityje ir t.t.

Siekdama, jog lyčių lygybės būtų aktyviau siekiama savivaldybių lygmeniu, tarnyba vykdomo projekto rėmuose inicijavo diskusijas su Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovais dėl galimų veiksnių savivaldybėse. Planuojama, jog 2005 m. tarnyba ir asociacija parengs bendras rekomendacijas savivaldybėms dėl lyčių lygių galimybių principo įgyvendinimo savivaldybėse. Jau 2004 m. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos bei Švedijos savivaldybių asociacijos įgyvendinamame projekte dalyvavo dviejų pilotinių savivaldybių – Šiaulių ir Palangos miestų – darbuotojai, kurie vertino lyčių lygybės padėtį savo savivaldybėse bei kūrė lyčių lygybės veiksnių planus. Kontrolieriaus tarnybos atstovai tolesnius savivaldybių veiksmus lyčių lygybės srityje derino kartu su abiejų savivaldybių vadovais.

Su Statistikos departamento bei Klaipėdos ir Šiaulių teritorinių statistikos valdybų darbuotojais diskutuota dėl lyčių pagrindu segreguotos statistikos surinkimo ir publikavimo savivaldybių lygmeniu.

Susitikimuose su Vilniaus savivaldybės vadovais svarstyti lyčių lygybės principo įgyvendinimo Vilniuje klausimai, taip pat naujos iniciatyvos 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Lygių galimybių įstatymo reglamentuojamoje srityje.

Ataskaitiniu laikotarpiu Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba toliau tęsė bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis. Dalyvauta daugelyje nevyriausybinių organizacijų rengtų konferencijų, kuriose buvo skaityti pranešimai apie tarnybos veiklą. Nevyriausybinių organizacijų atstovai dažnai lankosi tarnyboje, konsultuojasi darbo klausimais, kreipiasi dėl informacijos apie Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo įgyvendinimą. Tarnyba taip pat teikia šių organizacijų atstovams rekomendacijas dėl parengtų projektų tikslingumo, konsultuoja dėl konfliktinių situacijų sprendimo bei žmogaus teisių gynimo būdų. Pažymėtina, kad bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis yra abipusiai naudingas, o svarbiausia duodantis puikių rezultatų visuomenės švietimo, informacinės sklaidos srityje lyčių lygybės aspektu.

2. LIETUVOS RESPUBLIKOS MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO KONTROLĖ IR SKUNDŲ TYRIMAS

1999 m. buvo priimtas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, sukėlęs daugybę svarstymų, abejonių ir diskusijų visuomenėje. Taip kaip ir moterų ir vyrų lygių teisių ir galimybių idėjos, taip ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas pirmus metus buvo vertinamas labai skeptiškai. Tačiau visuomenės nuostatos pamažu keičiasi. Keičiasi ir stereotipai apie tradicinius moters ir vyro vaidmenis gyvenime. Manytume, kad didelę įtaką šiems procesams padarė Moterų bei vyrų lygių galimybių įstatymo priėmimas ir jo nuostatų įgyvendinimas įvairiose visuomeninių santykių srityse. Minėtas įstatymas galioja jau septinti metai, tiek pat laiko gyvuoja ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (anksčiau vadinta Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba).

Be abejonės, visuomenės teisinio sąmonėjimo procesas yra ilgalaikis, besitęsiantis metų metus. Tačiau Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo galiojimas, tarnybos vykdomi skundų tyrimai, jų viešinimas žiniasklaidoje atlieka tam tikrą auklėjamąjį prevencinį darbą šioje srityje, verčia žmones visuomenės gyvenimo reiškinius, situacijas, publikacijas žiniasklaidoje vertinti kritiškai lyčių lygių galimybių aspektu.

Dar kartą pabrėžiame, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas neneigia lyčių skirtumų. Tiesiog kiekvienas žmogus, kiekvienas visuomenės narys turi turėti vienodas galimybes siekti mokslo, profesinio tobulėjimo, karjeros, turi turėti vienodas galimybes saviraiškai kultūros ir meno srityje. Kiekvienas žmogus, nepriklausomai nuo jo lyties, turi teisę pretenduoti dirbti mėgstamą darbą ir už jį gauti atlyginimą, kuris priklausytų tik nuo atlikto darbo kokybės, profesinių ir dalykinių sugebėjimų, bet ne nuo žmogaus lyties.

Trumpai apžvelgsime Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo taikymo sritis.

Pareiga įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes yra nustatyta valdžios ir valdymo institucijoms, kurios pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose jų rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės, o taip pat rengti ir įgyvendinti programas ir priemones, kurios keistų visuomenės nuostatas, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Minėtos institucijos privalo įstatymų nustatyta tvarka remti visuomeninių organizacijų, viešųjų įstaigų, asociacijų ir labdaros fondų programas, kurios padeda įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes.

Švietimo ir mokslo įstaigos taip pat privalo užtikrinti moterims ir vyrams vienodas priėmimo į profesinio mokymo įstaigas, aukštesniąsias, aukštąsias mokyklas ir kvalifikacijos kėlimo kursus ir pan. Švietimo ir mokslo įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad mokymo programose ir vadovėliuose nebūtų moterų ir vyrų diskriminavimo propagavimo.

Visų rūšių darbdaviams taip pat numatyta pareiga įgyvendinti lygias moterų ir vyrų teises: priimdamas asmenis į darbą, darbdavys privalo taikyti vienodus atrankos kriterijus, išskyrus kai tam tikrą darbą gali atlikti tik konkrečios lyties asmuo, sudaryti vienodas darbo sąlygas, galimybes kelti kvalifikaciją, taip pat teikti vienodas lengvatas, naudoti vienodus darbo kokybės vertinimo kriterijus, už tokį pat darbą mokėti vienodą užmokestį, imtis priemonių, kad darbuotojas nepatirtų seksualinio priekabiavimo, imtis priemonių, kad nebūtų persekiojamas darbuotojas, pateikęs skundą dėl diskriminacijos.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas įpareigoja prekių pardavėjus, gamintojus, ar paslaugų teikėjus, visiems vartotojams (neatsižvelgiant į lytį) taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

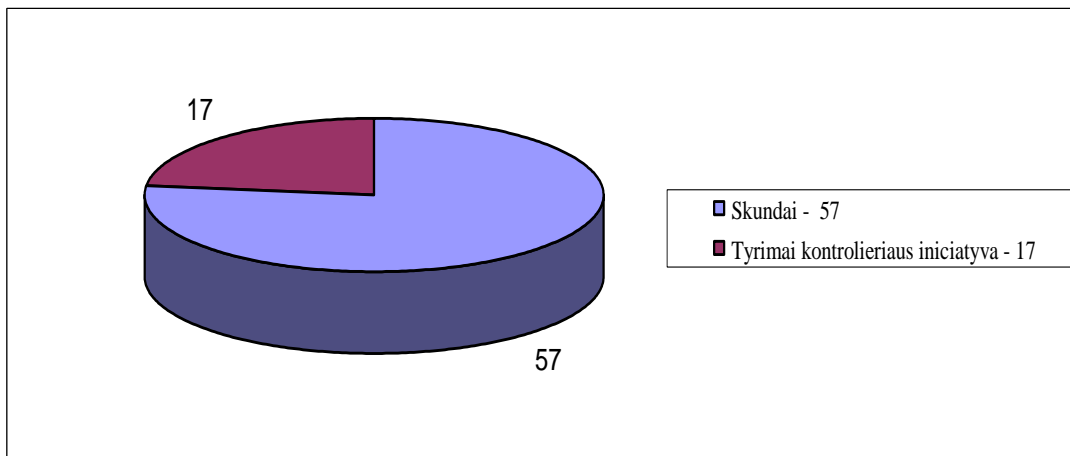
Skelbimuose priimti į darbą arba mokytis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas draudžia nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus kai tam tikrą darbą, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų amžių, civilinę padėtį, privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Jeigu per pirmus ketverius Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklos metus skundų skaičius nuolat didėjo, tai per 2003 metus skundų gauta mažiau. Tačiau 2004 metais gautų skundų, įskaitant ir atliktus tyrimus kontrolieriaus iniciatyva, skaičius nežymiai padidėjo, lyginant su 2003 metais.

Kontrolieriaus inicijuoti tyrimai, kaip ir praėjusį ataskaitinį laikotarpį, pradėti, nustačius galimus Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimo požymius prekių ir paslaugų teikimo srityje bei dėl diskriminacinių skelbimų priimti į darbą ar mokytis, paskelbtų spaudoje. Centrinuose bei rajoniniuose laikraščiuose vis dar spausdinami skelbimai, kuriuose nustatytos skirtingos moterims ir vyrams įėjimo į klubus, barus kainos, arba, pavyzdžiui, moterims suteikiama teisė lankytis tokiose vietose nemokamai, kai vyrai už tai privalo sumokėti nustatytą mokesť. Užtikrinti moterų ir vyrų lygias galimybes vartotojų teisių apsaugos srityje privalu įsigaliojus 2002 m. liepos 3d. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ straipsniui.

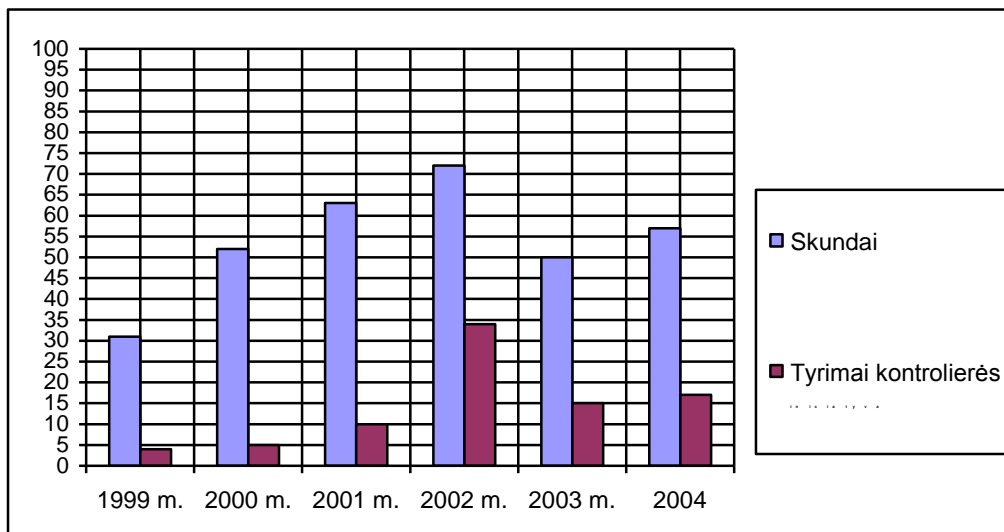
Per ataskaitinį laikotarpį Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo 57 skundus. Kontrolieriaus iniciatyva inicijuota 17 tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimų (**1 pav.**).

1 pav. Gauti skundai ir kontrolieriaus iniciatyva atlikti tyrimai:

Taigi 1999 m. gautas 31 skundas, kontrolieriaus iniciatyva atlikti 4 tyrimai, 2000 m. gauti 52 skundai, kontrolieriaus iniciatyva atlikti 5 tyrimai, 2001 m. gauti 63 skundai ir kontrolieriaus iniciatyva atlikta 10 tyrimų, 2002 m. gauti 72 skundai ir atlikti 34 kontrolieriaus inicijuoti tyrimai, o 2003 m. gauta 50 skundų, kontrolieriaus iniciatyva atlikta 15 tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų, 2004 m. gauti 57 skundai, kontrolieriaus iniciatyva atlikta 17 tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų (**2pav.**).

2 pav. Skundų ir kontrolieriaus iniciatyva atliktų tyrimų skaičiaus palyginimas ataskaitiniais laikotarpiais:

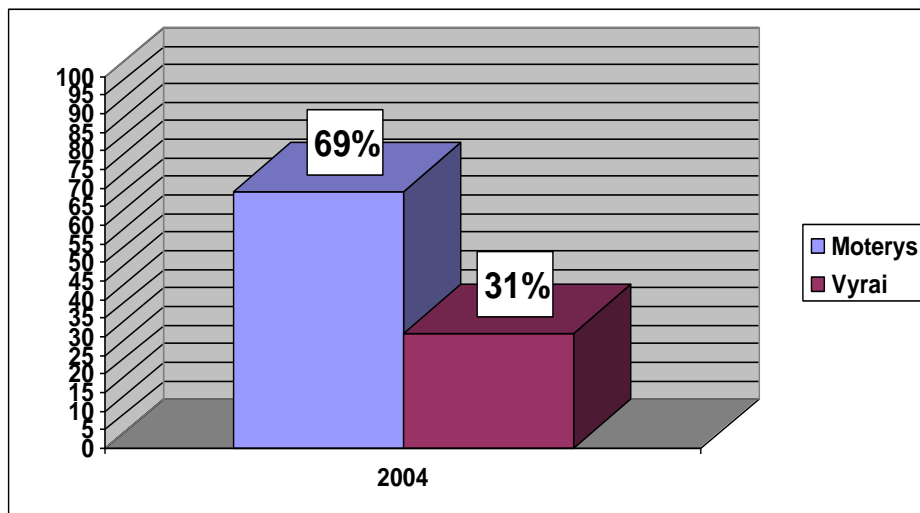

Aptariant pasiskundusių asmenų lytį, galima pastebėti, kad daugėja besiskundžiančių moterų: 2004 metais 2/3 pasiskundusių yra moterys, tačiau vyrai taip pat nelinkę nutylėti diskriminacijos faktų (**3 pav.**).

Tarnybos praktika rodo, kad moterys dažniau skundžiasi dėl lyčių lygių galimybių pažeidimo darbo teisinių santykių srityje: mažesnio darbo užmokesčio, blogesnių nei vyrams darbo sąlygų

sudarymo, seksualinio priekabiavimo, kuris dažniausiai vyksta darbe. Vyrų dažniau skundžiasi dėl to, kad teisės aktuose įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės praktiškai nėra įgyvendinamos: nesuteikiama teisė pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis, mažiau skiriama lėšų vyrų sveikatos apsaugai, vyrams tenka daugiau nei moterims mokėti už naudojimąsi įvairiomis paslaugomis.

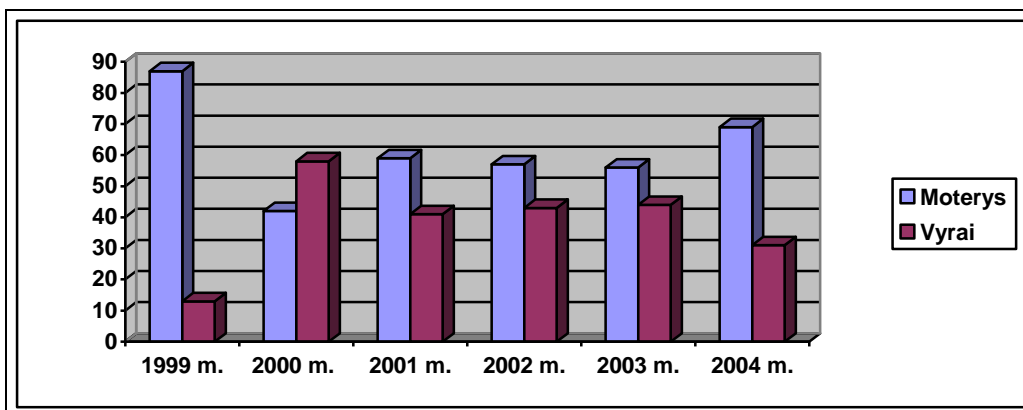
3 pav. Asmenų, pateikusių skundus, pasiskirstymas pagal lytį:

Apibendrinant penkis Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos atsiskaitomuosius laikotarpius, pažymėtina, kad didžiąją daugumą besikreipiančių asmenų sudaro moterys, išskyrus 2000 metus, kai į tarnybą dėl savo pažeistų teisių žymiai dažniau kreipėsi vyrai (**4 pav.**).

4 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, pasiskirstymas pagal lytį ataskaitiniais laikotarpiais:

1999 m. : moterys – 87 %, vyrai – 13 %
 2000 m.: moterys 42 %, vyrai – 58 %
 2001 m.: moterys 59 %, vyrai – 41 %
 2002 m.: moterys 57 %, vyrai – 43 %
 2003 m. : moterys 56 %, vyrai – 44 %
 2004 m. : moterys 69 %, vyrai – 31 %

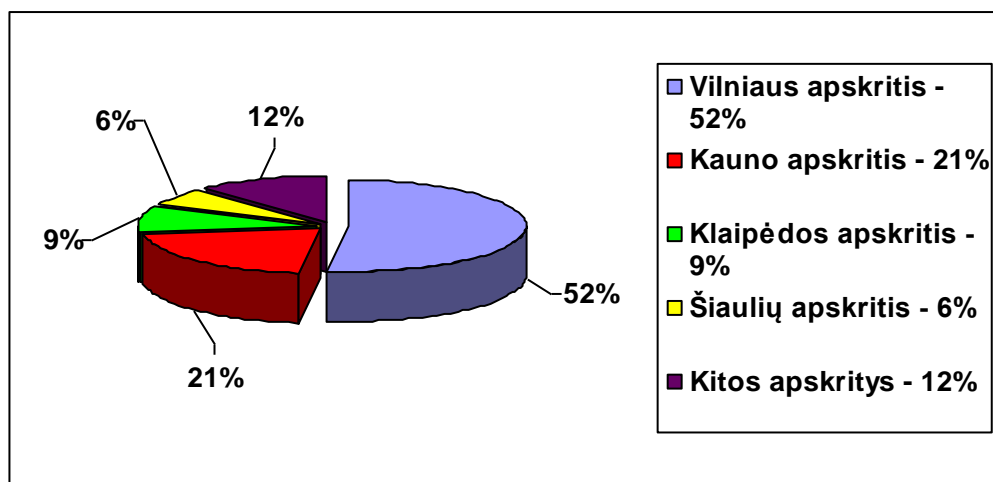
Aptariant regionus, kurių gyventojai pateikė skundus, pažymėtina, kad tendencijos išlieka tos pačios: ir šiais metais aktyviausi yra Vilniaus miesto gyventojai, perpus mažiau aktyvūs buvo Kauno miesto bei apskrities gyventojai. Taigi akivaizdu, kad dažniausiai į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą kreipiasi ne rajonų, miestelių, bet Lietuvos didmiesčių gyventojai. Tokį pastebimą didelį didmiesčių gyventojų aktyvumą sąlygoja Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos geografinė padėtis (įsikūrusi Vilniuje), aktyvesnis visuomeninis gyvenimas didmiesčiuose. Deja, dauguma renginių, kurių metu dalyviai supažindinami su Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis taip pat vyksta dažniausiai Vilniuje ir Kaune.

Informacija apie Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklą, yra talpinama tarnybos puslapyje internete. Tarnybos svetainėje internete galima rasti informaciją apie skundo padavimo tvarką, patį skundo formuliarą, aprašymą, kaip tiriamas skundas bei kitą naudingą informaciją. Deja, tik nedidelė Lietuvos gyventojų dalis turi galimybę naudotis interneto ryšiu ir taip susipažinti su naudinga informacija. Tarnybos darbuotojai labai dažnai atsako į paklausimus elektroniniu paštu, teikia konsultacijas, patarimus, kaip elgtis, atsako į dominančius klausimus. Toks bendravimo būdas yra patogus besikreipiantiems asmenims, nes jie greitai ir pigiu būdu gauna dominančią informaciją.

Atskirai reikėtų aptarti regionus, kuriuose esančios įmonės, įstaigos ar organizacijos pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą ir dėl kurių veiksmų kontrolieriaus iniciatyva buvo pradėti tyrimai. Taigi ir šį atsiskaitomąjį laikotarpį daugiausia tyrimų buvo atlikta dėl pažeidimų, padarytų Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių apskrityse.

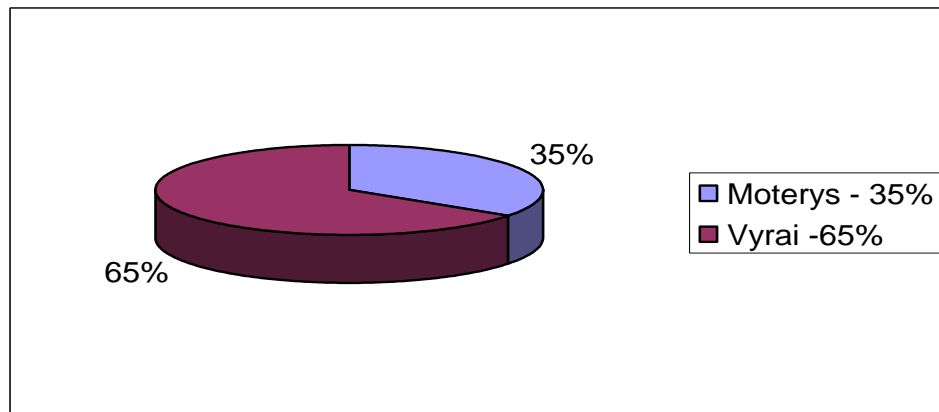
Pažymėtina, kad per šį atsiskaitomąjį laikotarpį buvo atlikti tyrimai dėl galimų Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimų, padarytų visose 10 Lietuvos apskritych (**5 pav.**).

5 pav. Tyrimų dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų pasiskirstymas pagal apskritis:

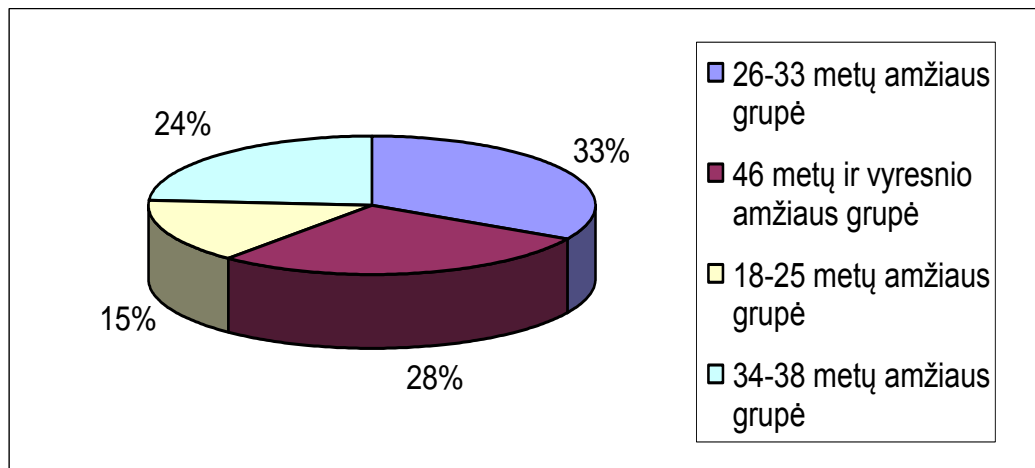
Aptariant apskundžiamų asmenų ir asmenų, dėl kurių veiksmų pradėtas tyrimas kontrolieriaus iniciatyva lytį, darytina išvada, kad tiek moterys, tiek vyrai įtariamai pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas (**6 pav.**).

6 pav. Apskundžiamų asmenų ir asmenų, dėl kurių veiksnių inicijuotas tyrimas dėl lygių galimybių pažeidimo, pasiskirstymas pagal lytį:

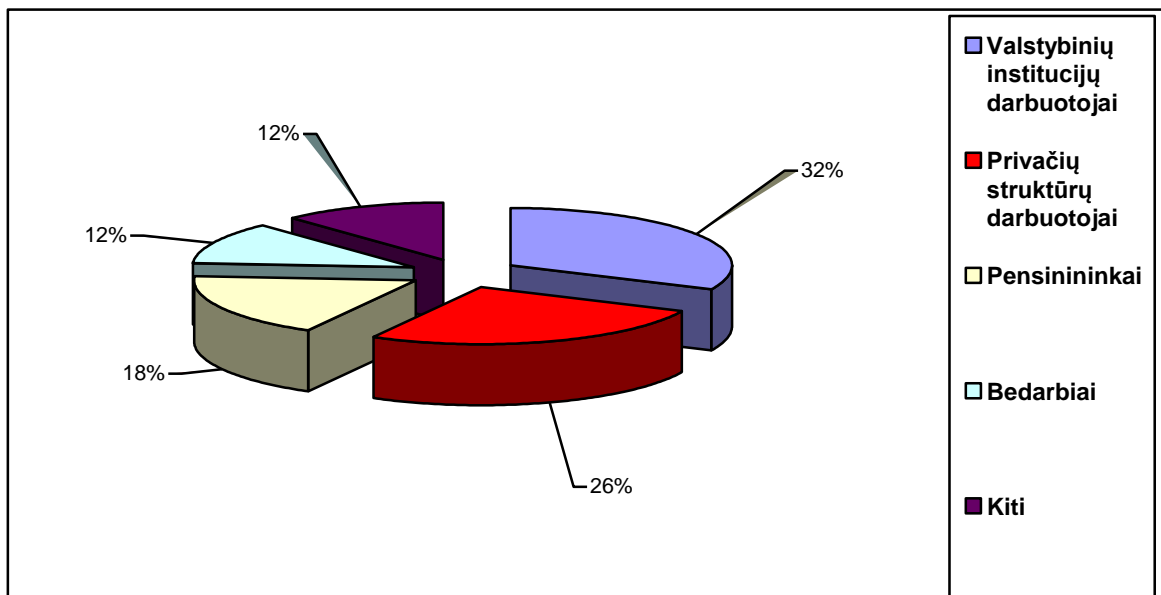
Aptariant besikreipiančiųjų amžių (tų asmenų, kurie apie savo amžių teikia informaciją), galima pastebėti, kad per atsiskaitomąjį laikotarpį, kaip ir 2003 metais, galima būtų išskirti dvi besikreipiančiųjų asmenų amžiaus grupes - tai jauni, turintys išsimokslinimą ir savo profesinę karjerą pradėję žmonės bei pagyvenę ir pensinio amžiaus moterys ir vyrai, sukaupę profesinių įgūdžių ir žinių, tačiau pasijutę diskriminuojami dėl lyties ir nenorintys su tuo taikstyti (7 pav.).

7 pav. Asmenų, pateikusių skundus Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, pasiskirstymas pagal amžių:

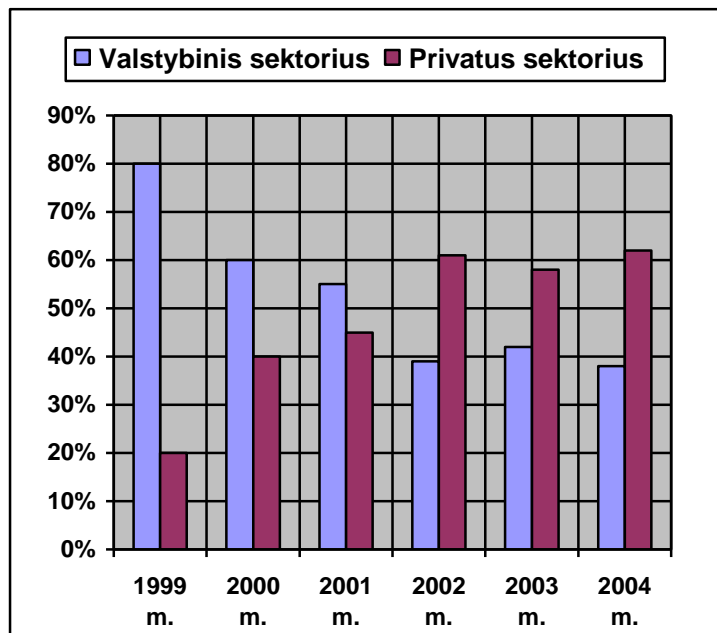
Kaip ir ankstesniais metais, taip ir 2004 metais, didžiąją dalį į tarnybą besikreipiančių asmenų sudarė biudžetinių įstaigų darbuotojai, tačiau žymiai aktyviau savo teises pradėjo ginti privačių įmonių, organizacijų darbuotojai. Pastarieji dažniausiai skundėsi dėl pažeidimų darbe, prekių ir paslaugų teikimo srityje. Galima pastebėti, kad privačių struktūrų dirbantieji įgyja vis daugiau drąsos ir pasiryžta ginti savo pažeistas teises įstatymo suteiktomis priemonėmis ir būdais. Žymiai sumažėjo nuteistųjų skundų, kurie buvo itin aktyvūs ankstesniais metais. Bedarbiai ir pensininkai – kitos dvi socialinės grupės, kurių atstovai jautėsi diskriminuojami dėl lyties ir ryžosi apginti savo pažeistas teises Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (8 pav.).

8 pav. Asmenų, pateikusių skundus, pasiskirstymas pagal socialines grupes:

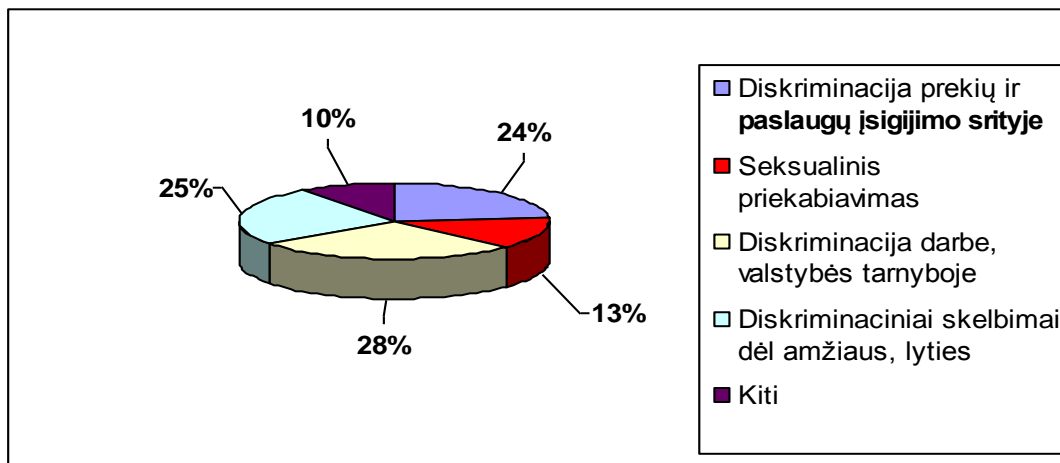
2004 metais, kaip ir ankstesniais laikotarpiais, daug tyrimų buvo atlikta dėl galimų moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimų privačiose įmonėse, įstaigose, organizacijose. Minėti tyrimai buvo atlikti todėl, kad privačios bendrovės skelbimuose priimti į darbą nurodo reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių arba reikalauja iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie amžių, šeiminių padėčių, privatų gyvenimą. Per paskutinius trejus metus buvo atliktas panašus skaičius tyrimų dėl galimų Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimų valstybės tarnyboje, valstybės įstaigose bei organizacijose (**9 pav.**).

9 pav. Atliktų tyrimų valstybiniame ir privačiame sektoriuje pasiskirstymas ataskaitiniais laikotarpiais:

Apibendrinus gaunamų skundų bei kontrolieriaus iniciatyva atliktų tyrimų problematiką, galima išskirti kelias problemines sritis, kurios kartojasi per visus ketverius veiklos metus ir būdingos atsiskaitomuoju laikotarpiu (10 pav.).

10 pav. Skundų bei kontrolieriaus iniciatyva atliktų tyrimų problematika:

Per ataskaitinį laikotarpį ženkliai padaugėjo tyrimų dėl galimos diskriminacijos darbo santykių srityje bei valstybės tarnyboje: skundžiamasi dėl to, kad, pavyzdžiui, moterims nebuvo sudarytos lygios galimybės su vyrais įsidarbinti, daryti karjerą, kelti kvalifikaciją, gauti darbo užmokestį tokį patį kaip vyrai.

Pažymėtina, kad 2004 metais ir vėl buvo atlikta daug tyrimų dėl diskriminacijos prekių ir paslaugų teikimo srityje. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ir per šį ataskaitinį laikotarpį gavo paklausimų, prašymų, sulaukė skambučių telefonu dėl privilegijų teikimo paslaugų ir prekių įsigijimo srityje. Reikėtų pažymėti, kad 2004 metais žymiai padaugėjo skundų dėl moterų žeminimo, niekinimo reklamos srityje. Kiti tyrimai dėl moterų ar vyrų žeminimo reklamoje buvo atlikti kontrolierės iniciatyva. Tenka apgailestauti, kad vis dažniau reklamos gamintojai eksploatuoja apnuogintą moters kūną maisto produktų, baldų, automobilių bei jų detalių reklamoje. Moteris dažnai lyginama su atitinkamais maisto produktais ar kitomis prekėmis, iš kurių dažniausiai siūloma rinktis atitinkamą produktą.

Kaip ir ankstesniais atsiskaitomaisiais laikotarpiais, viena iš dažniausiai pasikartojančių atliekamų tyrimų problemų – diskriminaciniai skelbimai spaudoje, t.y. kai skelbime priimti į darbą nurodomi reikalavimai, suteikiantys pirmenybę vienai iš lyčių, arba reikalaujama informacijos apie pretendentų amžių, šeimos bei privatų gyvenimą. Jeigu randami diskriminaciniai skelbimai spaudoje ar kitose informavimo priemonėse, nedelsiant siunčiami paklausimai skelbimo užsakovui ir prašoma pasiaiškinti, dėl kokių priežasčių suteikiama pirmenybė vienos ar kitos lyties pretendentams, bei kodėl pretendentams nustatoma atitinkama amžiaus riba. Pažymėtina, kad centriniuose šalies dienraščiuose tokių diskriminacinių skelbimų sumažėjo, tačiau rajonų, apskričių laikraščiuose vis dar gausu diskriminacinių skelbimų. Be abejonės, darbdavių išankstinis nusistatymas dėl pretendento tinkamumo užimti pareigas neabejotinai užkertą kelią kitiems asmenims konkuruoti darbo rinkoje ir pademonstruoti būsimajam darbdaviui įgytas žinias, išsimokslinimo įgūdžius bei kitas su lytiniai ir amžiumi nesusijusias savybes.

Per šį atsiskaitomąjį laikotarpį, lyginant su ankstesniais metais, buvo gauta žymiai daugiau skundų dėl seksualinio priekabiavimo. Tirdami skundus dėl seksualinio priekabiavimo, kaip ir anksčiau susiduriame su ta pačia problema – įrodymų trūkumu, atsisakymu suteikti bet kokią informaciją, susijusią su priekabiavimo veiksmais. Dėl seksualinio priekabiavimo pasiskundusios moterys dažnai būna sutrikusios, pasimetusios, todėl jos dažnai neturi jokių įrodymų, patvirtinančių seksualinio priekabiavimo faktą. Labiausiai tenka apgailestauti, kad pareiškėjų nurodyti liudytojai, kurie vienaip ar kitaip galėjo matyti ar girdėti seksualinio pobūdžio priekabas, atsisako apskritai liudyti, arba teigia nieko įtartino nepastebėję.

Tačiau jau pats faktas, kad seksualinio priekabiavimo auka netyli, o dažnai apie tai ryžtasi prabilti viešai, yra gera išpėjanti ir drausminanti priekabiautojus priemonė, verčianti juos ateityje susimąstyti apie tokių nepageidaujamų veiksmų pasekmes.

Skundų tyrimų metu paaiškėja, kad priekabiavimu apskūsti asmenys nesuvokia savo veiksmų neteisėtumo. Jie taip elgiasi su silpnesnėmis, dažniausiai pavaldžiomis moterimis, tarsi norėdami pademonstruoti savo „vyriškumą“ ar įrodyti, kad priekabiavimo auka privalo jam paklusti vien todėl, kad užima žemesnes pareigas. Mūsų manymu, būtų tikslinga tiek moteris, tiek vyrus, kiekvienu atveju pradedančius darbinę veiklą naujo įmonėje ar įstaigoje, supažindinti su seksualinio priekabiavimo apibrėžimu ir galimomis pasekmėmis už seksualinį priekabiavimą darbe, tarnyboje. Šios prevencinės nuostatos apie moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimą galėtų būti nustatytos kiekvienos įstaigos, įmonės, organizacijos lokaliuose teisės aktuose

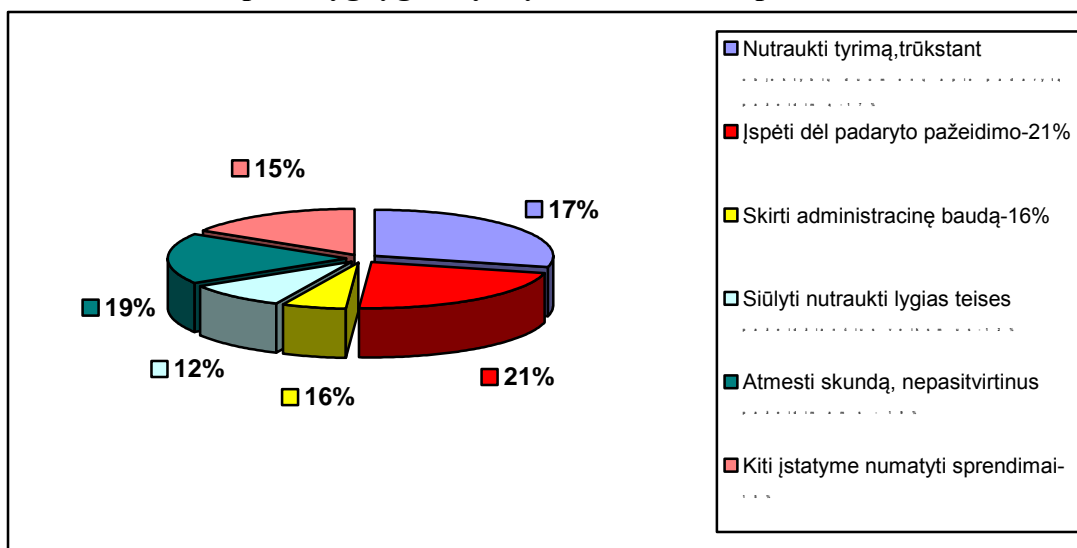
2.1. SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR VYKDYMAS

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas suteikia teisę lygių galimybių kontrolieriui priimti vieną iš šiame įstatyme numatytų sprendimų:

- perduoti tyrimo medžiagą tardymo organams, jeigu nustatomi nusikaltimo požymiai;
- kreiptis į atitinkamą asmenį ar instituciją ir siūlyti nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus ar panaikinti su tuo susijusį aktą;
- nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas (baudos dydis nuo 100Lt iki 2000Lt);
- atmesti skundą, jeigu nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai;
- nutraukti tyrimą, jeigu pareiškėjas skundą atsiima arba kai trūksta objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą;
- įspėti dėl padaryto pažeidimo;
- laikinai sustabdyti tyrimą, jei asmuo, kurio skundas ar apskundžiami veiksmai tiriami, serga arba yra išvykęs.

2004 metais didžioji dauguma kontrolieriaus priimtų sprendimų yra išpėjimai dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimų (**11 pav.**).

11 pav. Lygių galimybių kontrolieriaus sprendimai

2004 metais buvo nagrinėta 11 administracinių bylų ir pažeidėjams skirtos administracinės baudos. Administracinės baudos buvo skirtos už Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimus prekių ir paslaugų teikimo srityje bei dėl to, kad darbdaviai skelbimuose priimti nurodė reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių arba reikalavo iš darbo ieškančių asmenų apie jų amžių, šeimos planus. Per visą tarnybos veiklos praktiką tik vienas nutarimas skirti administracinę baudą buvo apskustas teismui, kiti pažeidėjai pinigines baudas savanoriškai sumokėjo į valstybės biudžetą.

Tačiau, tarnybos nuomone, administracinės baudos skyrimas pažeidėjui nėra pati tinkamiausia auklėjamoji priemonė, kurią pritaikius būtų galima tikėtis, kad moterų ir vyrų lygių galimybių principo bus laikomasi atitinkamoje įmonėje ar organizacijoje. Ne paslaptis, kad sunkiausia yra pakeisti žmonių mąstymą, ugdyti teisinio sąmonėjimo lygį bei teisinę kultūrą. Šis procesas trunka metų metus. Todėl tarnybos veiklos pradžioje buvo stengtasi supažindinti visuomenę su lyčių lygybės idėjomis, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatomis, keisti vyraujančius stereotipus apie tradicinius „moteriškus“ ir „vyriškus“ darbus, vaidmenis šeimos gyvenime, visuomenėje. Todėl griežtesnio poveikio priemonės pažeidėjams buvo taikomos tik už tyčinius piktybiškus Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimus. Pažymėtina, kad, atlikus skundo tyrimą, visada ieškoma būdų, kaip padėti žmogui, t.y. pašalinti diskriminacijos apraiškas taikiu būdu, o dažnai tarnyba atlieka tarpininko-taikintojo vaidmenį, siekdama surasti optimaliausią problemos sprendimo būdą.

Reikėtų pažymėti, kad visais atvejais institucijos, išnagrinėjusios kontrolieriaus siūlymą pakeisti arba panaikinti lygias teises pažeidžiantį aktą, ar susipažinusios su įspėjimu, informuoja tarnybą apie svarstymo rezultatus ir motyvuotai paaiškina, kodėl sprendimas yra nevykdomas bei kada jis bus įvykdytas. Tačiau dažniausiai tyrimo metu tarnybos darbuotojai bendrauja tiek su pareiškėjais, tiek su galimais pažeidėjais ir ieško tokių sprendimo būdų, kurie būtų įvykdomi ir iš esmės pašalintų pažeidimą arba užkirstų kelią galimų pažeidimų padarymui ateityje.

2.2. PAKLAUSIMAI ŽODŽIU DĖL MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO BEI LYGIŲ GALIMYBIŲ UŽTIKRINIMO

Į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą gyventojai turi teisę kreiptis ne tik su rašytiniais skundais, prašymais, pareiškimais, bet ir žodžiu, paskambinti telefonu ar parašyti paklausimą elektroniniu paštu. Atokesnių Lietuvos kampelių gyventojams, taip pat ir ne Vilniaus gyventojams dažnai būna sudėtinga atvykti į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą ir gauti reikiamą konsultaciją. Dažnai žmonės būna nenusiteikę rašyti skundo, bet nori pasitarti dėl galimų problemos sprendimo būdų, sužinoti savo teises, kurias nustato įstatymai, išsiaiškinti, kaip galima apsaugoti nuo galimų diskriminacinių veiksmų. Per metus į tarnybą žodžiu kreipiasi per 250 interesantų, kurie teiraujasi apskritai dėl visų Lietuvos teisės aktų nuostatų, jų manymu, pažeidžiančių moterų ir vyrų lygias galimybes. Labai dažnai į tarnybą kreipiasi moterys, esančios nėštumo atostogose ar auginančios vaiką iki 1 metų amžiaus, ir teiraujasi dėl joms įstatymų suteikiamų garantijų grįžti į darbą, pasibaigus šioms atostogoms. Taip pat sulaukiame daug anoniminių skambučių dėl seksualinio priekabiavimo. Daugelis interesantų jau žino apie naujojo Lygių galimybių įstatymo įsigaliojimą nuo 2005 metų sausio 1 dienos, todėl kreipiasi ir dėl kitų diskriminacijos formų. Visiems interesantams suteikiama teisinė konsultacija, jeigu tokios konsultacijos neįmanoma suteikti iš karto, interesantui paskambinama vėliau.

2.3. SKUNDŲ TYRIMŲ SANTRAUKOS DĖL PAŽEIDIMŲ DARBO SANTYKIŲ, VALSTYBĖS TARNYBOS, TEISĖS AKTŲ GALIMO PRIEŠTARAVIMO MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO SRITYSE

Tarnyboje buvo gautas S. Š. skundas dėl galimo Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimo.

Skundo autorė paaiškino, kad pagal Darbo biržos Jaunimo darbo centro siuntimą, 2004 m. gegužės 27 d. buvo nuėjusi pas dienraščio „Lietuvos aidas“ redaktorių A. Pilvelį dėl įsidarbinimo. Pabendraavęs su visais interesantais A. Pilvelis pasikvietė S. Š. Ant stalo padėjęs arbatos ir sausainių pradėjo klausinėti pareiškėjos kokius mokslus baigusi, taip pat paprašė asmens dokumento. Pamatęs kad pastaroji buvusi Kanadoje, klausė koku tikslu ten buvusi. S. Š. paaiškino, kad buvo su Lietuvos katalikų jaunimo grupe, nes Kanadoje vyko pasaulio katalikų jaunimo suvažiavimas. Po to pradėjo klausinėti apie asmeninį gyvenimą, ar turi S. Š. vaikina, kur ir su kuo gyvena. Pareiškėja maloniai ir mandagiai atsakinėjo į jai pateiktus klausimus, suprasdama, kad darbdavys privalo žinoti apie pretendantą. Pabendraavę apie S. Š. asmeninį gyvenimą paklausė kokį atlyginimą norėtų gauti, pareiškėja atsakė, kad tūkstantį litų. A. Pilvelis atsakė, kad galėtų mokėti 500 litų ir kad galės kada norės išeiti ir nereikės atidirbti, kol suras naują žmogų. Paklausus kokį darbą reikės dirbti A. Pilvelis atsakė, kad reikės konsultuoti jį dėl, jam iškeltų bylų. S. Š. su darbdavio sąlygomis sutiko ir paprašė pastarąjį padaryti atžymas „Jaunimo darbo biržos“ duotoje rekomendacijoje, nes ji privalo rekomendaciją su atžyma, apie priėmimą į darbą, gražinti siuntėjui. Po to A. Pilvelis pasakė, kad reikia atšvęsti S. Š. priėmimą į darbą, nors pareiškėja teigė, jog negeria nes atvyko automobiliu, tačiau A. Pilvelis iš spintos paėmė butelį traukinės „Trejos devynerios“ ir įpylė į mažus puodelius gėrimo bei liepė gerti, jam begeriant ir raginant pareiškėją suskambo telefonas. A. Pilveliui, pasisukus pakelti ragelio, S. Š. puodelio turinį išpylė ant grindų. Baigęs kalbėti A. Pilvelis pradėjo pasakoti apie save, savo darbą ir uždėjo S. Š. ant kojos ranką, pastaroji truputį pasislinko toliau ir pasakė, kad gal nebedirs ir pradėjo meluoti, jog neužtenka tokio atlyginimo nes turi skolų už mokslus, ir nebežinojo kaip greičiau išeiti. A. Pilvelis pilnai suprato pareiškėjos argumentus ir sutiko su jais. S.Š. vėl paprašė, kad A. Pilvelis pasirašytų „Jaunimo darbo biržos“ rekomendacijoje, kad pareiškėja nebedirbs. A. Pilvelis suprato S. Š. prašymą, bet rekomendacijos nepasirašė. Tuomet A. Pilvelis pradėjo pasakoti, kad jam patinka aukštos moterys, merginos. Pareiškėja, sutrikusi nuo tokių pasakojimų vis kartojo ir prašė, kad pastarasis pasirašytų rekomendaciją, bet jis neklausė pareiškėjos ir toliau pasakojo apie save, kad mėgsta fotografuoti ir ant sienos parodė dvi nuotraukas – nuogos moters krūtinė ir ariamas laukas. Tuomet A. Pilvelis pareiškėjai pasakė „va gulkis čia ant sofkelės ir nupaveiksluosiu tave“. Pastaroji maloniai šyptelėjo, bet nieko neatsakė. Po to A. Pilvelis pradėjo artėti prie S. Š. ir stengėsi pabučiuoti, tačiau pastaroji pasislinko toliau ir nebežinodama kaip išsisukti pasakė, kad gali kas įeiti. Tuomet A. Pilvelis pasiūlė pareiškėjai ateiti į redakciją penktadienį ir susitikti, bet pastaroji nieko neatsakiusi, paprašė pasirašyti rekomendacijoje. A. Pilvelis, paėmęs rekomendaciją, pasirašė joje. S. Š., paėmusi rekomendaciją atsistojo ir norėjo išeiti. A. Pilvelis taip pat atsistojo. Pareiškėja suprato, kad pastarasis nori išlydėti, kaip staiga jis priėjo prie pareiškėjos ir prispaudęs ją prie sienos pradėjo stipriai bučiuoti į lūpas, į kaklą, pradėjo stipriai spausti ir glostyti rankomis krūtinę. S.Š. mėgino priešintis ir šaukti kad pastarasis liautųsi, tuomet A. Pilvelis pradėjo dar stipriau spausti, čiupinėti tarpkojį, pareiškėja priešinosi ir šaukė, bet A. Pilvelis tai darė dar stipriau ir dar sakė, kad atsipalaiduotų. S. Š. pagalvojusi, kad šaukdama ir priešindama nieko nepasieks pasakė „jei jūs manęs nepaleisite aš neateisiu penktadienį“, tuomet A. Pilvelis paleido S. Š., kuri greitai išėjo iš kabineto. Išeinant A. Pilvelis ėjo iš paskos ir vis kartojo „ateik penktadienį aš tavęs lauksiu“. S.Š. išėjo iš kabineto sutrikusi, pažeminta, jautėsi kaip „šiukšlė“, kurią galima žeminti ir trypti.

Skundo tyrimo metu, apie jame išdėstytas aplinkybes buvo paprašytas pasiaiškinti UAB „Lietuvos aidas“ vyr. redaktorius A. Pilvelis.

Dienraščio „Lietuvos aidas“ vyr. redaktorius A. Pilvelis 2004 m. liepos 2 d. rašte paaiškino, kad jis, kaip „Lietuvos aidas“ direktorius ir vyr. redaktorius, yra pasirašęs su Vilniaus darbo birža sutartį dėl 6 subsidijuojamų darbo vietų įsteigimo. Šios subsidijuojamos darbo vietos yra skirtos aukštųjų mokyklų absolventams. Tokiu būdu bendrovė suteikia galimybę jauniems žmonėms įsigyti darbo ir gyvenimiškos patirties. Iš Vilniaus darbo biržos į „Lietuvos aido“ redakciją ateina nemažai ieškančių darbo jaunų žmonių. Pasak A. Pilvelio S.Š. jis neprisimena, nes bendrovė neturi sąrašo žmonių pavardžių, kurie siunčiami iš biržos. Todėl į paskutinį klausimą Nr. 9 ar yra padaryta atžyma Darbo biržos rekomendacijoje minėtai pareiškėjai jis negali atsakyti, nes atžymos neregistruojamos. „Iš ties sunku

suprasti, kodėl ši mergina parašė skundą, akivaizdžiai šmeižiantį mane, išgalvodama nebūtus dalykus“, - teigia A. Pilvelis

Tiriant skundą, pateikti S. Š. rekomendacijos įdarbinimui kopiją bei sąrašą merginų per pastaruosius metus siųstų įsidarbinti UAB „Lietuvos aidas“ buvo paprašytas Vilniaus darbo biržos direktorius.

Vilniaus darbo biržos direktorius Juozas Kazakevičius 2004 m. birželio 10 d. rašte Nr. S-2607-PP/Š-80-(2.7.) atsiuntė 26 bedarbių (merginų), siųstų įsidarbinti UAB „Lietuvos aidas“, sąrašą ir rekomendacijos įdarbinimui Nr. 20040119/100/314 išduotos S. Š. nuorašą, kurioje yra A. Pilvelio padaryta atžyma, jog S. Š. neįdarbinimo priežastis – neatitinka kvalifikacija.

Skundo tyrimo metu buvo užklaustos 25 merginos, kurios kreipėsi į dienraščio „Lietuvos aidas“ redaktorių A. Pilvelį dėl įsidarbinimo ir buvo paprašytos apibūdinti redaktoriaus elgesį jų atžvilgiu pokalbio metu, išsiaiškinant ar A. Pilvelio elgesys buvo pagarbus, korektiškas, nežeidžiantis žmogaus orumo.

R. J. atsiųstame 2004 m. liepos 8 d. pareiškime, buvo nurodyta, kad 2003 m. spalio mėnesį, gavusi Jaunimo darbo centro rekomendaciją dėl įsidarbinimo, kreipėsi į dienraščio „Lietuvos aidas“ redaktorių. Kol pareiškėja laukė redaktoriaus susipažino su dviem merginomis, kurios taip pat laukė redaktoriaus dėl įsidarbinimo. Merginos R. J. papasakojo, kad redaktorius uždavinėja įvairius intymius klausimus, kurie tikrai neturėtų jo dominti. Juokaudamos merginos pasakė, kad kai ateis redaktorius būtinai atsisės prie pareiškėjos, taip ir buvo. Vienai merginai redaktorius parašė, kad ji netinka, o kitą priėmė. Pareiškėjai reikėjo tik atžymos rekomendacijoje, kad neatitinka kvalifikacija ir redaktoriaus parašo, tačiau pastarasis akivaizdžiai delsė, sakydamas jog pareiškėjos ateitis kino žvaigždė, kad gali padėti jai tapti, įvairiai stengėsi prisiliesti prie pareiškėjos, bet, turbūt kitos merginos, kurią priėmė dirbti, buvimas A. Pilveliui trukdė. Pareiškėja norėjo kuo greičiau iš ten išeiti, bet sėdėjo už stalo ir buvo tarsi „užbarikaduota“. Norint išeiti, reikėjo, kad A. Pilvelis atsikeltų, tačiau pastarasis to daryti net nesiruošė. Sulaukus atžymos rekomendacijoje dėl darbo, A. Pilvelis pasiūlė išgerti kavos, tačiau R. J. to visai nesinorėjo. Vienintelė mintis, kuri sukosi pareiškėjos galvoje, kaip greičiau iš čia „dingti“. Išėjusi pro duris pareiškėja pastebėjo, kad redaktoriaus kabinete paliko skėtį, kurio jai labai reikėjo, nes lauke lijo. Grįžusi į kabinetą sulaukė tokio komentaro „nu va grįžai, dabar nepasiseks, reikia pabučiuoti veidrodį, o kadangi veidrodžio neturime, reikės bučiuoti mane“. Šį kartą pareiškėja atsisėdo prie tos merginos, kurią priėmė į darbą. A. Pilvelis nesiruošė atiduoti skėčio, kuris gulėjo šalia jo. Po to padavė skėtį tai merginai ir pasakė: „Atiduosi, kai pagers su mumis kavos.“

Ir parodė, kad eitume kartu. Tą akimirką pareiškėja galvojo, kad kai tik išeis pro duris „nersiu“ laiptais į apačią, kad nereikia jai nei to skėčio, nei darbo. Bet A. Pilvelis nujausdamas atsistojo taip, kad pareiškėja neturėjo nei menkiausios galimybės pabėgti. Užėjo pro duris, kurios yra rakinamos. Mergina, kurią priėmė į darbą ėjo pirma, R. J. antra, o A. Pilvelis iš paskos, kadangi koridorius buvo siauras, pabėgti nebuvo įmanoma. Bet atsitiktinumo dėka A. Pilvelį kažkas užkalbino ir jis apsisukęs grįžo atgal į tą kabinetą, kur buvo iš pat pradžių. Prieš išeidama pareiškėja pastebėjo, kad tas kabinetas, į kurį visi ėjo gerti kavos buvo labai mažas, be langų ir jei atsisėstų už stalo išeiti galima būtų tik „šturmuojant“ duris. Pareiškėja teigia, kad nežinia kaip ir kas būtų atsitikę jei A. Pilvelio nebūtų užkalbinę. Pareiškėja, pasiėmusi iš merginos skėtį, nelabai atsimena, kaip iš ten „dingo“. Atsipeikėjusi tik lauke. „Negalvojau, kad darbo paieška gali būti tokia pavojinga“, - teigia R. J.

J. R. atsiųstame 2004 m. rugpjūčio 20 d. skunde nurodyta, kad nuo 2003 m. spalio 10 iki 2004 m. sausio 13 d. dirbo UAB „Lietuvos aidas“ redakcijoje reklamos vadybininkės pareigose. Įsidarbino pagal Darbo biržos siuntimą. Priimant į darbą pokalbio metu pareiškėja pastebėjo, jog A. Pilvelis yra keistas žmogus. Jau pirmomis darbo dienomis J. R. pastebėjo ir suprato kas per žmogus yra A. Pilvelis. Pagal darbo biržos rekomendacijas priimtų merginų atžvilgiu A. Pilvelis buvo netaktiškas, kadangi pastoviai šaukdavo ir išvadindavo visokiausiais žodžiais. Laikui bėgat A. Pilvelis pradėjo ir nepadariai elgtis. Kviesdavosi į kambarėlį, per prievartą liepdavo gerti alkoholį ir graibydavosi kur papuola. ”Jo šlykščios rankos liedsdavo pareiškėjos krūtinę ir netgi žemiau. Bandydavo net įlysti į kelnes ir po megztuku“, teigia - pareiškėja. J. R. visada nustumdavo jį, bet labai bijojo kažką pasakyti, kad neatleistų iš darbo.

Pareiškėja apie tai papasakodavo artimiausiems žmonėms ir bendradarbiams. Pareiškėjos teigimu buvo keli atvejai, kai A. Pilvelis nusitemdavo į tamsų kambarėlį ir mėgindavo pareiškėją prievartauti, bet pastaroji jį nuolat nustumdavo. J. R. nurodė, kad A. Pilvelis kelis kartus už atlyginimo padidinimą dvigubai siūlė permiegoti, nors atlyginimą pareiškėjai mokėjo Darbo birža. J. R. atsisakydavo ir norėdavo kuo greičiau pabėgti nuo to žmogaus, bet kentėjo tris mėnesius dėl įrašo knygelėje. J. R. niekam nelinkėtų patirti to ką ji patyrė klausydama A. Pilvelio nepadorių pasakojimų ir pasiūlymų, vertimo gerti alkoholį ir jausti jo rankų prisilietimą. „Tai paskutinis alkoholikas ir seksualinis priekabiautojas žinau, kad jis ieško gatvėje panelių, kurios jam pozuotų nuogos, nes mačiau tokių nuotraukų redakcijoje“, - teigia J. R.

G. T. atsiųstame 2004 m. liepos 07 d. rašte nurodyta, kad iš Darbo biržos gavusi pakartotinį siuntimą, nusprendė eiti pas A. Pilvelį iš anksto nepaskambinusi, kadangi jau anksčiau jis nesilaikė telefoninio susitarimo. Šikart A. Pilvelio elgesys, pareiškėjos nuomone buvo nekorektiškas. Vietoje to, kad klausinėtų pareiškėjos apie dalykines savybes, reikalingas darbui, pastarasis domėjosi pareiškėjos asmeniniu gyvenimu, pasakojo, kokios moterys jam patinka, laidė užuominas, kad santuokinė ištikimybė gyvenant mieste yra neįmanoma, pasiūlė išgerti „ko nors stipresnio nei kava“. Po pastarojo pasiūlymo išgerti pareiškėja pasakė, jog turi skubėti į namus, nes serga dukra, tuomet redaktorius konstatavo, kad jau priėmė į darbą dvi juristes, tačiau galėtų rasti jai kitokio darbo (kaip pavyzdį nurodė redaktorės), „jei būsiu jam gera“. Pareiškėjai išeinant iš kabineto, A. Pilvelis atsistojo palydėti ir bandė pareiškėją pabučiuoti. „Manau, kad redaktoriaus elgesio negalima pavadinti nei pagarbiu, nei korektišku, o po „pokalbio dėl įsidarbinimo“ jaučiausi pažeminta“, - teigia pareiškėja.

Z. D. atsiųstame 2004 m. liepos 14 d. rašte nurodyta, kad iš Darbo biržos gavusi siuntimą, į UAB „Lietuvos aidas“ įsidarbino juriste. Pokalbio metu A. Pilvelio elgesys, pareiškėjos atžvilgiu buvo normalus, išskyrus tai, kad sutarus dėl darbo pasiūlė išgerti alkoholinių gėrimų. Galima sakyti, kad situacija dėl A. Pilvelio elgesio visiškai kita, kai žmogus įsidarbinamas redakcijoje. „Tada teko išgirsti įvairių A. Pilvelio kalbų, pasakojimų sekso temomis, kurias aš jau įvardinčiau kaip seksualinį priekabiavimą“, - teigia pareiškėja.

M. L. atsiųstame 2004 m. liepos 12 d. rašte nurodyta, kad 2004 m. sausio ar vasario mėnesį dėl įsidarbinimo buvo nukreipta į „Lietuvos aidas“ redakciją. Pareiškėja teigia, kad A. Pilvelis su ja elgėsi nepagarbiai, įžūliai. Klausinėjo apie pareiškėjos šeimines padėtį, ar pastaroji ne neščia, reikalavo atsinešti pažymą apie tai, bei teikdavo jog jei būtų vyras tai iš karto priimtų į darbą. Atėjus kitam vyrui pas redaktorių, primygtinai reikalavo, kad pareiškėja nueitų su jais išgerti arbatos. M. L., nuėjus išgerti arbatos, A. Pilvelis pastarąją pasodino viduryje. Jiedu pradėjo šnekėti apie moteris, teigdami, kokios jos visos kvailos, kad su jomis neįmanoma žmoniškai dirbti. Vėliau pokalbis krypo sekso tema. Abu atvirai aptarinėjo tai, nekreipdami dėmesio į pareiškėją. M. L. negalėjo išeiti, nes sėdėjo tarp judviejų. „Siūlyčiau jums kreiptis į „Darbo biržą“ su prašymu nesiųsti jam daugiau žmonių“, - teigia M. L.

Atlikus skundo tyrimą, buvo nuspręsta perduoti tyrimo medžiagą Vilniaus miesto apylinkės prokuratūrai, kad būtų sprendžiamas klausimas dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo.

* * *

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje buvo gautas A. B., atliekančių bausmę Marijampolės griežto režimo pataisos namuose, skundas dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pažeidimo.

Skundo autorius nurodė, kad jam, atliekančiam bausmę ir turinčiam sveikatos sutrikimų nesudaromos sąlygos pataisos namuose gamintis maistą pačiam. A. B. teigia, kad Panevėžio moterų pataisos namuose tai leidžiama ir išduodami maisto produktai gamintis maistą patiems, nesimaitinantiems pataisos namų valgykloje, kurioje higiena ir maisto paruošimo kokybė neatitinka normų reikalavimų, o Marijampolės vyrų pataisos namuose patiems gamintis maistą draudžiama ir

nuteistieji priversti eiti į valgyklą, valgyti nehygienišką ir nekokybišką maistą, kuris kenkia organizmui ir sukelia ligas.

A. B. nurodė, kad jis kreipėsi į Marijampolės pataisos namų direktorių, kad pastarasis leistų ir duotų produktų, kurie priklauso pagal normą, gamintis pačiam, bet direktorius neatsižvelgė į pareiškėjo sveikatos būklę (yra invalidas ir serga nepagydomomis ligomis) ir neleido gamintis maistą pačiam.

Skundo autorius nurodė, kad dėl leidimo gamintis maistą pačiam, kreipėsi ir į Medicinos dalies viršininką S. Kežį, tačiau ir pastarasis nedavė tam leidimo.

A.B. prašo išaiškinti šią vyrų diskriminaciją ir neleisti pažeidinėti vyrų teises, o ypač neįgalių ir bausmę atliekančių asmenų.

Tiriant skundą pateikti nuomonę dėl skunde minimų faktų buvo paprašyti Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorius ir Marijampolės pataisos namų direktorius.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus pavaduotojas Vilius Šlaičiūnas 2004 m. rugpjūčio 19 d. rašte Nr. 10/07-1707 paaiškino, kad nuo 2003 m. sausio 1 d. visose Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose nuteistieji ir kalinamieji maitinami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 14 „Dėl fiziologinių mitybos normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietoje, patvirtinimo“ nustatytomis mitybos normomis, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 253 „Dėl skiriamų maisto produktų vidutinių paros kiekių ir paros maitinimo išlaidų normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietoje, patvirtinimo“ patvirtintais skiriamų maisto produktų vidutiniais paros kiekiais ir Kalėjimų departamento direktoriaus 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 180 „Dėl asmenų, laikomų kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietoje, maitinimo organizavimo rekomendacijų patvirtinimo“. Pastarojo teisės akto 18 punkte nurodyta, kad „nuteistieji maitinami pataisos darbų įstaigos valgyklose arba gamybiniame objekte specialiai tam skirtose patalpose dienotvarkėje nustatytu laiku pagal pataisos darbų įstaigos direktoriaus būriams (skviriams) ir brigadoms patvirtintą grafiką“. Visuose pataisos namuose, tame tarpe ir Panevėžio pataisos namuose, nuteistieji maitinami pagal tų pačių norminių aktų reikalavimus. Maisto produktai nuteistiesiems neišduodami, o maistas gaminamas pataisos namų virtuvėje pagal pataisos namų direktoriaus patvirtintus valgiaraščius.

V. Šlaičiūnas paaiškino, kad nuteistiesiems būriuose, kur yra galimybė (nors norminiai aktai to nereikalauja), yra įrengtos virtuvės, kur nuteistieji iš parduotuvės įsigytų maisto produktų gali patys pasigaminti ar pasišildyti norimus patiekalus. Marijampolės pataisos namuose yra įrengtos 7 virtuvės nuteistųjų būriuose, dar 4 rengiamasi įrengti. Būryje, kur bausmę atlieka nuteistasis A.B., virtuvė kol kas neįrengta.

Direktoriaus pavaduotojas V. Šlaičiūnas paaiškino, kad Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras nagrinėjo nuteistojo P. J., atliekančio bausmę Marijampolės pataisos namuose, skundą dėl blogo ir nekokybiško maitinimo. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centro 2004 m. rugpjūčio 12 d. rašte Nr. 02-439 daroma išvada, kad „Tikrinimo metu Marijampolės pataisos namuose dirbančių ir nedirbančių vyrų mitybos normos pažeidimų nenustatyta, maisto kokybė gera, maisto produktai laikomi pagal higieninius reikalavimus ir gamintojo nurodytas sąlygas, tinkamumo suvartoti terminų prisilaikoma“

„Marijampolės pataisos namų direktorius T. Klusevičius ir Sveikatos priežiūros tarnybos viršininkas S. Kežys pasiūlymą teisingai, nes jie negali keisti teisės aktų reikalavimų“, - teigia V.Šlaičiūnas.

Direktoriaus pavaduotojas V. Šlaičiūnas paaiškino, kad sergantys nuteistieji yra gydomi ir maitinami Laisvės atėmimo vietų ligoninėje.

Marijampolės pataisos namų direktorius Tadas Klusevičius 2004 m. rugpjūčio 12 d. rašte Nr. 9/07-7959 paaiškino, kad Marijampolės pataisos namuose nuteistųjų maitinimas organizuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 14 „Dėl fiziologinių mitybos normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietoje, patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 253 „Dėl skiriamų maisto

produktų vidutinių paros kiekių ir paros maitinimo išlaidų normų asmenims, laikomiems kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, patvirtinimo“ ir Kalėjimų departamento direktoriaus 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 180 „Dėl asmenų, laikomų kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo rekomendacijų patvirtinimo“. Vadovaujantis minėtais norminiais aktais nuteistieji maitinami PN valgykloje ir išsinešti maistą iš valgyklos draudžiama (išskyrus duoną).

Kalėjimų departamento direktoriaus 2002 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 180 „Dėl asmenų, laikomų kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo rekomendacijų patvirtinimo“ nustatyta asmenų, laikomų kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo metodinės rekomendacijos bei maisto produktų pirkimo, maisto gaminimo ir išdavimo tvarką asmenims, laikomiems kardomojo kalnimo ir laisvės atėmimo vietose.

Rekomendacijoje nurodyta, kad valgiaraštį sudaro pataisos įstaigos materialinio aprūpinimo tarnyba mėnesio laikotarpiui, vadovaudamasi Skiriamais maisto produktų vidutiniais paros kiekiais, patvirtintais Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 253. Sudarant valgiaraštį rekomenduojama vadovautis Respublikinio mitybos centro parengtomis rekomendacijomis: „Dirbantiems vyrams rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštis“ (1 priedas), „Nedirbantiems vyrams rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštis“ (2 priedas), „Dirbančioms moterims rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštis“ (3 priedas), „Nedirbančioms moterims rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštis“ (4 priedas), „Paaugliams rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštis“ (5 priedas).

Ligonių maitinimui valgiaraštis sudaromas pagal Dirbantiems vyrams rekomenduojamo 31 dienos maisto davinio valgiaraštį (1 priedas), subalansuojant pagal medicinos duomenis ir Lietuvos dietologų draugijos metodines rekomendacijas.

Valgiaraštį, suderintą su pataisos įstaigos asmens sveikatos priežiūros tarnyba, tvirtina šios įstaigos direktorius. Patvirtintą valgiaraštį išimtiniais atvejais gali pakeisti pataisos įstaigos direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas rašytiniu nurodymu, nepažeisdamas maisto normos energetinės vertės balanso, vadovaujantis Maisto produktų, skirtų maitinti kalnamuosius ir nuteistuosius, keitimo kitais produktais normomis.

Sutinkamai su rekomendacija maistas virtuvėje gaminamas 3 kartus per parą pagal technologinių procesų bei sanitarinių higieninių taisyklių reikalavimus ir valgiaraštį. Valgiaraštyje nurodyti patiekalai gaminami pagal patiekalų rekomenduojamas receptūras.

Jeigu nuteistieji maitinami 2 arba 3 pamainomis ir tarp jų yra ilgesnės nei dviejų valandų pertraukos, maistas gaminamas kiekvienai pamainai atskirai. Maistas turi būti pagamintas likus 20–30 minučių iki išdavimo. Asmenims, kurie negali pavalgyti laiku, pagamintą maistą galima laikyti iki dviejų valandų. Jeigu nuteistieji maitinami 2 valandomis vėliau, maistas jiems gaminamas atskirai. Intervalai tarp maitinimų, išskyrus miegui skirtą laiką, neturi būti ilgesni nei 7 valandos.

Išduoti pagamintą maistą leidžia pataisos darbų įstaigos direktoriaus budintysis padėjėjas, remdamasis šios įstaigos asmens sveikatos priežiūros tarnybos darbuotojų juslinio patikrinimo rezultatais, įrašytais pagaminto maisto kokybės įvertinimo žurnale. Be asmens sveikatos priežiūros tarnybos darbuotojų juslinio patikrinimo ir pataisos darbų įstaigos direktoriaus budinčiojo padėjėjo leidimo išduoti maistą draudžiama.

Nuteistieji maitinami pataisos darbų įstaigos valgykloje arba gamybiniame objekte specialiai tam skirtoje patalpoje dienotvarkėje nustatytu laiku pagal pataisos darbų įstaigos direktoriaus būriams (skiriamams) ir brigadoms patvirtintą grafiką.

Gamybinėje zonoje esantys nuteistieji maitinami izoliuotai nuo nuteistųjų, esančių gyvenamojoje zonoje.

Kameroje esantiems nuteistiesiems maistas į kameras arba specialias patalpas gamyboje pristatomas termosuose. Dalijant maistą nuteistiesiems, prie kamerų privalo būti pataisos darbų įstaigos direktoriaus budintysis padėjėjas arba kitas šios įstaigos vadovybės paskirtas pareigūnas ir prižiūrėtojai.

Nuteistiesiems išsinešti iš valgyklos maistą (išskyrus jam priklausantią duoną, o gydymo ir pataisos darbų kolonijose išskyrus ir pieną) bei valgyklos įrankius draudžiama.

Šie norminiai aktai taikomi visiems, Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos pavaldiems, pataisos namams ir kalėjimams.

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius asmenų, laikomų kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo bei vadovų paaiškinimus galima teigti, kad maitinimas organizuojamas vadovaujantis norminiais aktais, kuriuose nustatyta konkreti nuteistųjų maitinimo tvarka ir numatytas konkretus maisto kaloringumas dirbančiam ar nedirbančiam asmeniui. Teisės aktais taip pat numatytas maitinimas ir sergantiems asmenims.

Atlikus skundo tyrimą, buvo nuspręsta atmesti skundą, kadangi nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.

2.4. SKUNDŲ TYRIMŲ SANTRAUKOS DĖL PAŽEIDIMŲ VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGOS SRITYJE

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje ištirtas Kuršėnų miesto gyventojų skundas dėl Kuršėnų mieste veikiančių pirtčių darbo laiko, kuris, pareiškėjų nuomone, neteisingai paskirstytas moterims ir vyrams. Skunde teigiama, kad nuo 2004 m. sausio mėn. grafikas pakeistas taip, kad abiem pirtimis šeštadieniais naudojasi vyrai, o penktadieniais - moterys. Pasak pareiškėjų, toks darbo laikas nepatogus, kadangi penktadienį pasibaigus darbo laikui yra labai sunku suspėti į pirtį, o atvykus paskutines dvi ar tris pirties darbo valandas būna tiek daug moterų, kad nei vietos, nei vonelių, nei karšto vandens nebelieka. Be to, daugelis Kuršėnų moterų turi sodybinius sklypus, šeštadienį jos nudirba nemažai žemės ir namų ruošos darbų, bet juos pabaigus nusiprausti nebėra galimybės. Taigi, didelė dalis pirtimi besinaudojančių moterų nepatenkintos nustatytu pirties darbo laiku.

Skunde išreikštas pageidavimas, kad bent viena pirtis aptarnautų moteris šeštadienį. Skunde taip pat informuojama, kad tuo pačiu klausimu moterys kreipėsi į UAB "Kuršėnų komunalinis ūkis" tačiau negavo jokio atsakymo.

Skundo tyrimo metu kreiptasi į UAB "Kuršėnų komunalinį ūkį" ir paprašyta informuoti, kas yra pirtčių patalpų savininkas, kas jas eksploatuoja bei kokių pagrindų. Kieno kompetencijoje yra nustatyti pirtčių darbo laiką. Ar anksčiau buvo ieškota būdų, kaip nustatyti darbo laiką, kad jis patenkintų tiek moterų, tiek vyrų interesus. Taip pat prašyta pareikšti savo nuomonę dėl skunde aprašytos problemos ir pateikti savo siūlymus jai išspręsti.

UAB "Kuršėnų komunalinio ūkio" direktorius A.G. 2004-07-27 Nr. 1-334 rašte informavo, kad Kuršėnų miesto ir Daugėlių gyvenvietėje esanti pirtis priklauso Šiaulių rajono savivaldybei. Jų eksploatacija, pagal panaudos sutartį, vykdo UAB "Kuršėnų komunalinis ūkis". Kuršėnų miesto pirtis eksploatuojama bendrovės nuo 2003 m. sausio mėnesio. Perėmus miesto pirtį iš UAB "Šiaulių energija" Kuršėnų šilumos tinklų, pirtis dirbo tik vieną dieną per savaitę: šeštadieniais nuo 9 val. iki 15 val. – pirtis moterims ir nuo 15.30 val. iki 22 val. – vyrams. Kadangi perėmus pirtį, sumažėjo paslaugos kaina, ženkliai padidėjo lankytojų skaičius. Dirbant tokiu grafiku, susidarydavo didelės eilės. Atsirado poreikis dirbti dvi dienas. Atlikus lankytojų apklausą, buvo pakeistas darbo laikas: penktadieniais nuo 11 val. iki 21 val. – moterims ir šeštadieniais nuo 11 val. iki 21 val. – vyrams. Daugumos lankytojų pageidavimu buvo nustatytas toks darbo laikas. Taip pat UAB "Kuršėnų komunalinio ūkio" direktoriaus A.G. teigimu šiuo metu atliekama nauja apklausa dėl pirties darbo laiko. Atlikus ją, bus sprendžiama ar reikalinga keisti pirties darbo laiką.

Tyrimo metu nustatyta, kad vyrams ir moterims nustatytos skirtingos paslaugų pasirinkimo galimybės, kadangi penktadienis - darbo diena, o šeštadienis - poilsio diena, todėl moterims sudarytos akivaizdžiai blogesnės sąlygos naudotis pirtimis, nes poilsio dienomis jos neturi galimybės pasinaudoti pirtčių teikiamomis paslaugomis.

Atsižvelgus į aukščiau išdėstytas aplinkybes ir nustačius, kad UAB "Kuršėnų komunalinis ūkis", pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo reikalavimus, vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, buvo nuspręsta kreiptis į UAB "Kuršėnų komunalinis ūkis" direktorių Algimantą

Glodenį ir pasiūlyti nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus, t.y. sudaryti vienodas naudojimosi pirtimis pasirinkimo galimybes, tiek moterims, tiek vyrams.

UAB „Kuršėnų komunalinis ūkis“ direktorių A.G. informavo, kad atlikus pakartotiną lankytojų apklausą dėl pirčių darbo laiko Kuršėnuose, nuspręsta sudaryti vienodas naudojimosi pirtimis pasirinkimo galimybes tiek moterims, tiek vyrams.

* * *

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje pradėtas tyrimas dėl galimo „Krekenavos agrofirma“ mėsos gaminių reklaminių plakatų, skelbiančių „kai norisi mėsos“ ir vaizduojančių apsinuoginusios moters kūną greta mėsos gaminių.

Tyrimo metu buvo paaiškinimą pateikė AB „Krekenavos agrofirma“ generalinis direktorius, kuris paaiškino, kad plakate pavaizduotas moters siluetas yra vaizduojamas kaip televizijos ar spaudos turinio, kaip reiškinių, simboliu. „Reklama norima parodyti, kad reklamuojamas produktas yra aukštos kokybės ir puikaus skonio produktas ir mėgavimasis šiuo produktu yra didesnis malonumas nei mėgautis televizija ar spauda, kuri reklamoje yra vaizduojama simboliu-moters siluetu“, - teigia generalinis direktorius. Generalinis direktorius pateikia ir kitą reklaminio plakato „Krekenavos...kai norisi mėsos“ idėjos interpretaciją. Jo teigimu, šis reklaminis stendas esą gali atspindėti mintį, jog gražiomis formomis, o tiksliau grožėjimusi ir žavėjimusi erotišku moters kūnu nebūsi sotus, todėl „Krekenavos...kai norisi mėsos“ – rinkis „Krekenavos“ gaminius. Generalinio direktoriaus nuomone, kaip, beje, ir bendrovės komercijos direktoriaus bei reklamos agentūros, gaminusios minėtą reklamą nuomone, reklaminio plakato idėja bei jame pavaizduotas moters siluetas nežemina moterų.

Reklamos agentūros direktorius taip pat patvirtino, kad reklaminiam plakate vaizduojamas moters, dėvinčios raudoną suknelę, siluetas yra televizijos bei spaudos turinio simbolis. „Šis simbolis yra vartojamas, atsižvelgiant į skirtingą lyčių teikiamą dėmesį į tam tikrus visuomeninius reiškinius, todėl ir reklamos idėja yra aiškinama, atsižvelgiant į skirtingus visuomenės narių požiūrius“, - rašte teigia reklamos agentūros vadovas. Reklamos agentūros vadovu aiškinimu, moters kaip simbolio pasirinkimas, esą yra skirtas sukelti intrigą ir išlaikyti žiūrovo dėmesį.

Tyrimo metu kreiptasi į Vilniaus dailės akademijos Fotografijos ir medijos meno katedrą, Dailės istorijos ir teorijos katedrą, Žurnalistų etikos inspektorių, Lygių galimybių plėtros centrą ir paprašyta paaiškinti, ar tokia maisto produktų reklama meninės išraiškos prasme yra informatyvi, ar ji yra toleruotina ir kaip ji gali būti vertinama moralumo prasme.

Lygių galimybių plėtros centro projektų vadovė humanitarinių mokslų daktarė Margarita Jankauskaitė teigia, kad reklamoje lieka nematoma moters galva ar veidas, kuris vaizdo suvokimo procese siejamas su žmogumi kaip asmeniu-pateikiamas tik nesuasmenintas, „grynas“ kūnas, „kitaip sakant „mėsa“. Dr. M. Jankauskaitės nuomone, moters kūnas reklamoje ne šiaip sudaiktinamas, jis pateikiamas kaip kitų troškimų tenkinimo objektas, kuriuo skatinama naudotis su pasimėgavimu, taip kaip vartojami mėsos gaminiai. „Tačiau didžiausia taip pateikiamo vaizdo žala yra ta, kad vyro (potencialaus vartotojo) troškimas yra sutapatinamas su moters kaip daikto troškimu, o moters (potencialios vartotojos) troškimas su noru būti trokštamu daiktu. M. Jankauskaitės nuomone, Krekenavos agrofimos reklama (aptariama) mūsų visuomenėje negali būti toleruojama.

Žurnalistų etikos inspektoriaus Romo Gudaičio manymu, ši reklama yra esanti labiau šokiruojanti nei informatyvi. „tenka apgailestauti, kad šie kriterijai tampa abejotinais „prioritetais“, - teigia R. Gudaitis. Pasak R. Gudaičio, būtina specialiam Reklamos kodekse numatyti aiškesnes reklamos etiškumo normas.

Vilniaus dailės akademijos Humanitarinių ir socialinių mokslų fakulteto Dailės istorijos ir teorijos katedros dėstytoja Ramutė Rachlevičiūtė teigia, kad plakato idėja remiasi keistu ir nevykusiu vaizdo bei teksto sugretinimu. „Taigi, tiesmukiškai, netgi chamiškai plakate turime gretinimą – moters kūno ir Krekenavos produktų-mėsą“, - teigia R. Rachlevičiūtė. Dėstytojos R. Rachlevičiūtės nuomone,

toks reklaminis plakatas yra ne informatyvus, o provokatyvus, neskoningas, nekorektiškas ir skirtinas tik patriarchališkai nusiteikusių vyrų ratui.

Vilniaus dailės akademijos Fotografijos ir medijos meno katedros vedėjas Alvydas Lukys nuomonės raštu dėl mėsos gaminių reklamos nepateikė. Tačiau telefonu pareiškė, kad „atsakymo Tarnybai nerašys, nes tai neverta dėmesio reklama ir neverta to daugiau reklamuoti“.

Tyrimo metu nustatyta, kad AB „Krekenavos mėsa“ reklaminiame plakate „Krekenavos...kai norisi mėsos...“ vaizduojamos išraiškingos moters kūno linijos, o pati moteris vilki raudoną spalvos, simbolizuojančios aistrą, kūnišką meilę, suknelę. Raudona suknelė plakate ypač paryškina moters sėdmenis bei krūtinę, o, prasegta suknelės dalis apnuogina moters nugarą. Remiantis lingvistiniu žodžio „apnuoginti“ aiškinimu, pateikiamu 1998 m. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne, minėtas žodis reiškia „padaryti nuogą kurią kūno vietą: pečius, krūtinę“. Atkreiptinas dėmesys, kad žodžio „apnuoginti“ lingvistinis aiškinimas prieštarauja AB „Krekenavos agrofirma“ generalinio direktoriaus pateikiamam aiškinimui apie apnuogintą moters kūną, nes, pasak generalinio direktoriaus, plakate „<...> nėra matoma apnuoginta nei viena kūno dalis, kuri yra būdinga tik moterims <...>“.

Aptariamame reklaminiame plakate moters figūra vaizduojama be galvos, akcentuojamos tik vyriškajai auditorijai patrauklios moters kūno formos, gi pati moteris vaizduojama ne kaip intelektualiai, protaujanti asmenybė, t.y. „homo sapiens“, bet kaip patrauklus gundymo objektas, kuris neabejotinai yra skirtas vyrams.

Reklaminio plakato apatinėje dalyje, t.y. pagrindiniame ir pirmajame plane, vaizduojami dešrų gaminiai, kuriems AB „Krekenavos agrofirma“ vadovų, teigimu, siūloma teikti prioritetą ir rinktis būtent mėsos gaminius, o ne žiūrėti televiziją ar klausyti radiją, kurią reklamos kūrėjų teigimu, simbolizuoja moters siluetas. Nekyla abejonių, kad moters, kaip žiniasklaidos simbolio, vaizdavimas reklaminiame plakate gali būti suvokiamas tik patiems reklamos sumanytojams, gi objektyviai moters vaizdavimas reklamoje suvokiamas tiesiogine prasme, t.y. kaip alternatyvus pasirinkimas mėsos gaminiams.

Tai, kad reklaminiame plakate „...kai norisi mėsos...“ siūloma vartotojui pasirinkimo galimybė liudija ir AB „Krekenavos agrofirma“ generalinio direktoriaus teiginys, kad „<...> šis reklaminis standas gali atspindėti mintį, jog gražiomis formomis, o tiksliau grožėjimusi ir žavėjimusi erotišku moters kūnu nebūsi sotus, todėl „Krekenavos...kai norisi mėsos“ – rinkis „Krekenavos“ gaminius“.

Taigi darytina išvada, kad AB „Krekenavos agrofirma“ reklaminiame plakate „Krekenavos...kai norisi mėsos“, taip pat ir vaizdo klipe, išreiškiamas moters pažeminimas bei paniekinimas, nes moteris vaizduojama ne kaip mąstantis, protaujantis žmogus, bet kaip erotišką moters kūno dalis, skirta heteroseksualaus vyro seksualiniams poreikiams tenkinti bei aistrai malšinti. Kartu reklaminiame plakate moteris yra gretinama šalia daiktų, t.y. mėsos gaminių, kas iš esmės žeidžia žmogaus garbę ir orumą.

Remiantis lingvistiniu žodžio „niekinti“ aiškinimu, pateikiamu 1998 m. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne, minėtas žodis reiškia „1. rodyti panieką, <...> 2. laikyti menku dalyku <...>“. Reklaminiame plakate vaizduojamos dvi alternatyvos, skirtos vartotojui: mėsos gaminiai ir moteris-kaip žiniasklaidos simbolis arba moteris, kaip aistros malšinimo objektas. Taigi tiriamame reklaminiame plakate moteris yra lyginama su daiktu, mėsos gaminiiais, dėl ko ji yra menkinama, niekinama, žeminama.

Atkreiptinas dėmesys, kad Tarybos ir valstybių narių vyriausybės atstovų, posėdžiavusių Taryboje, 1995-10-5 rezoliucijos „Dėl moterų ir vyrų įvaizdžio reklamoje ir žiniasklaidoje“ 2 punkte nustatyta, kad lyčių stereotipai reklamoje ir žiniasklaidoje yra vienas iš nelygybės veiksnių, darančių įtaką požiūriui į moterų ir vyrų lygybę; kad tai pabrėžia lygybės visose visuomeninio gyvenimo srityse skatinimo svarbą. Tos pačios rezoliucijos 4 punkte nurodoma, kad reklama ir žiniasklaida neturi menkinti pagarbos žmogaus orumui, juse neturi būti diskriminacijos dėl lyties.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas lyčių lygias teises, privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Nustačiusi, kad AB „Krekenavos agrofirma“ reklaminis plakatas bei vaizdo klipas „Krekenavos...kai norisi mėsos...“ (kuriam vaizduojama moteris, vilkinti raudoną suknelę) žemina moteris ir todėl AB „Krekenavos agrofirma“, kaip reklamuojamų „Krekenavos“ produktų gamintojas, pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5⁽¹⁾ straipsnio 2 dalies reikalavimus, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 straipsnio 2 ir 4 punktais, nuspręsta:

1. Patraukti administracinėn atsakomybėn AB „Krekenavos agrofirma“ generalinį direktorių už Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ straipsnio 2 dalies pažeidimą.

2. Kreiptis į AB „Krekenavos agrofirma“ generalinį direktorių ir pasiūlyti nutraukti lygias teises pažeidžiančius veiksmus, t.y. nutraukti tiriamo reklaminio plakato ir vaizdo klipo publikavimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad minėtos reklamos rodymas per televiziją buvo nutrauktas, o reklaminiai plakatai išimti reklamos stendų. Administracinėn atsakomybėn buvo patrauktas komercijos direktoriaus pavaduotojas, kuris buvo įpareigotas atvykti į administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimą. Nutarimas skirti administracinę buvo apskūstas teismui.

* * *

2004 metais Tarnybos darbuotojai aktyviai stebėjo internetu platinamų skelbimų bei reklamų turinį. Paslaugų teikėjai dažnai savo interneto svetainėse skelbdavo apie įvairius organizuojamus renginius, už įėjimą į kuriuos reikalavė skirtingo mokesčio moterims ir vyrams.

2004 m. birželio 3 d., muzikinio klubo esančio Kaune interneto tinklapyje buvo paskelbta, kad šio klubo organizuojamo renginio metu, įėjimas į klubą kainuoja 7 litus, o merginos įleidžiamos nemokamai. Tokio turinio skelbimas iš esmės pažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 5¹ straipsnyje įtvirtintą nuostatą, jog prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo visiems vartotojams, nesvarbu kokia jų lytis. Taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ar paslaugas.

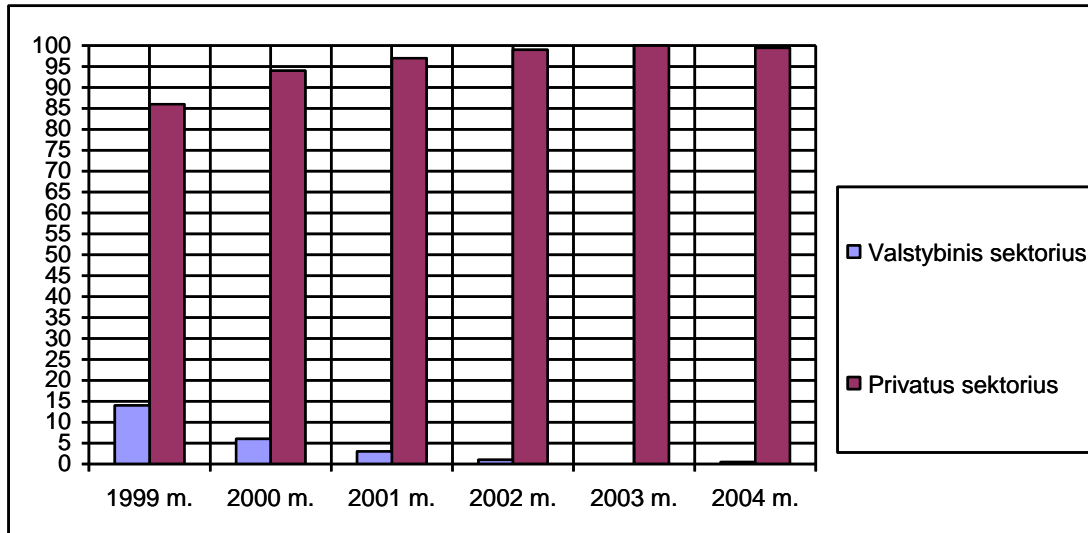
2004 m. birželio 7 d. muzikinio klubo vadovui buvo išsiųstas raštas, kuriame buvo išsamiai paaiškinta, jog tos pačios paslaugos teikimas skirtingomis kainomis vyrams ir moterims yra draudžiamas įstatymo, bei kuriuo prašoma informuoti, kieno iniciatyva ir dėl kokių priežasčių bei motyvų moterims ir vyrams nustatytos skirtingos įėjimo į renginį bilietų kainos. Atsakydamas į šį raštą Muzikinio klubo vadovas A. S. paaiškino, jog būtent jo iniciatyva klube yra organizuojami tokie renginiai, į kuriuos įėjimo kaina yra skirtinga vyrams ir moterims. Pasak vadovo, šie renginiai yra vienetiniai ir juos organizuojant stengiamasi išlaikyti tam tikros lygios proporcijos, tai yra organizuojami atskiri renginiai į kuriuos nemokamai įleidžiami tik vyrai, o į kitus tik moterys.

2004 m. birželio 24 d. tame pačiame interneto tinklapyje buvo paskelbta informacija apie analogišką klubo organizuojamą renginį, kurio metu merginos į jį įleidžiamos nemokamai, tuo tarpu kai priešingos lyties atstovai privalėjo įsigyti bilietą kainuojantį 7 litus. Dėl šios priežasties, 2004 m. birželio 29 d. kontrolierė nutarė dėl šio įvykio pradėti tyrimą, bei iškvietė muzikinio klubo vadovą atvykti į tarnybą dėl administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo. Nagrinėjant pažeidimo bylą, klubo vadovas paaiškino, jog susipažino su Moterų ir vyrų lygių galimybių nuostatomis ir ateityje pasižadėjo tokių pažeidimų nedaryti. Už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41⁶ straipsnyje, muzikinio klubo direktorius nubaustas 300 litų bauda.

2.5. DISKRIMINACINIAI SKELBIMAI

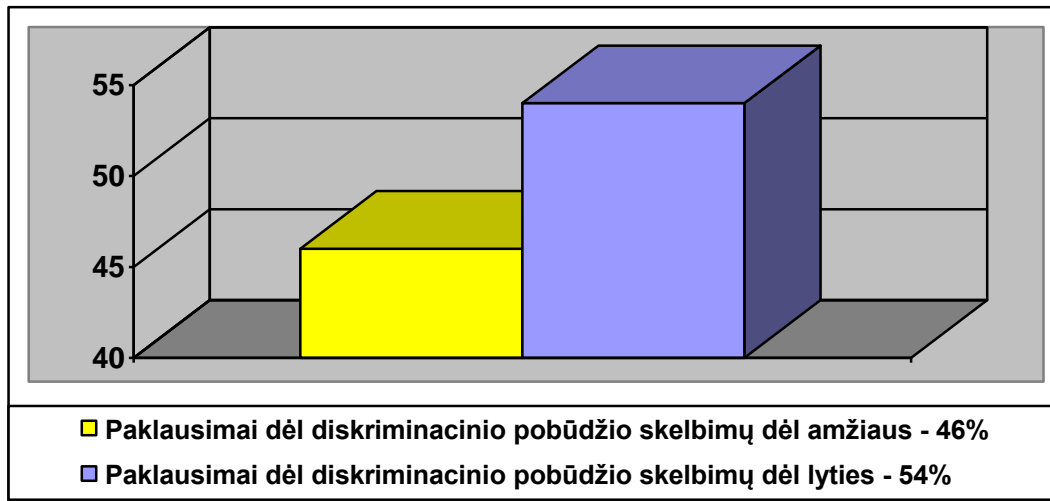
2004 metais Tarnyba išsiuntė nemažai paklausimų bei pradėjo tyrimų savo iniciatyva dėl pažeidimų darbo santykių srityje, valstybės tarnyboje bei kitose užimtumo srityse. Kaip ir praėjusiais metais, daugiausia galimų pažeidimų šiose srityse buvo užfiksuota privačiame sektoriuje (**12 pav.**)

12 pav. Paklausimų dėl diskriminacinio pobūdžio skelbimų valstybinėms įstaigoms ir privačioms įmonėms skaičiaus pokytis

Skelbimuose priimti į darbą darbdaviai dažnai nurodydavo reikalavimus dėl asmens lyties ar amžiaus, pažeidžiančius Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas. 2004 metais buvo užfiksuota šiek tiek daugiau skelbimų nei praėjusiais metais, kuriuose nurodomas reikalavimas dėl pretendentų amžiaus cenzo, arba kuriuose buvo reikalaujama iš asmenų pateikti duomenis apie savo amžių (13 pav.).

13 pav. Diskriminacinio pobūdžio skelbimų dėl lyties ir dėl amžiaus santykis:

Atkreiptinas dėmesys, jog 2004 m. buvo pastebėta daug diskriminuojančio pobūdžio darbo skelbimų, kurie buvo platinami internetu. 2004 m. gegužės 27 d. interneto tinklapio www.cvmarket.lt darbo skelbimų skiltyje, buvo išplatintas skelbimas, kuriame nurodyta, kad uždaroji akcinė bendrovė, esanti Šiauliuose, besiverčianti biuro technikos prekyba, ieško vadybininko. Šiame skelbime nurodytas reikalavimas, kad asmuo, norintis užimti šias pareigas, turi būti 25 – 35 metų amžiaus.

2004 m. birželio 25 d. bendrovės vadovui buvo išsiųstas raštas, kuriame buvo prašoma paaiškinti, dėl kokių motyvų ir kuo vadovaujantis kandidatams vadybininko pareigoms užimti taikomas griežtas amžiaus cenzas. Laikinais einantis bendrovės direktoriaus pareigas D. Z. paaiškino, kad skelbime nurodytas konkretus kandidatų amžius dėl ekonominių motyvų, neva siūlomas darbas yra sudėtingas, darbuotojams esą reikia puikiai išmanyti parduodamos produkcijos technines savybes, bendrauti su klientais. Darbuotojai esą siunčiami mokytis, tobulintis, jų mokymo bei tobulinimosi išlaidos bendrovei atsiperka apytikriai tik po 10 metų. Be kita ko, bendrovė priėmusi į darbą jauną, nekvalifikuotą darbuotoją pati išmoko, išaugina specialistą tuo laikotarpiu mokėdama sąlyginai mažesnę darbo užmokesį nei jau patyrusiam darbuotojui.

2004 m. liepos 5 d. Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, priėmė nutarimą pradėti tyrimą dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio pažeidimo. Įmonės vadovas, nenorėjęs priimti į darbą vyresnių nei 35 metų amžiaus asmenų, kurie pasak jo bendrovei būtų nuostolingi, buvo iškvieštas į tarnybą dėl administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo. Nagrinėjant bylą, direktorius papildomai paaiškino, kad reikalavimą dėl amžiaus cenzo darbo skelbime nurodė dėl įstatymų nežinojimo, ir dėl to labai gailisi. Už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41⁶ straipsnyje, bendrovės vadovas nubaustas 100 litų bauda.

* * *

2004 m. liepos 15 d. interneto tinklapyje buvo skelbiama informacija, jog uždaroji akcinė bendrovė, esanti Vilniuje ir besiverčianti didmenine bei mažmenine prekyba, siūlo norintiems įsidarbinti šioje bendrovėje asmenims, užpildyti anketą. Elektroniniu būdu užpildyti asmens duomenys įtraukiami į bendrovės duomenų bazę, ir vėliau pagal šiuos duomenis bendrovė vykdė darbuotojų atranką. Kandidato anketoje, buvo paruoštos skiltys asmens duomenų įrašymui. Šioje anketoje, be kitų skilčių buvo šios: „Amžius:“, „Šeimyninė padėtis:“ bei „Vaikai“ (skaičius). Šis skelbimas pažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje įtvirtintą nuostatą, jog skelbimuose priimti į darbą ar mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimyninę padėtį, amžių (išskyrus įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ir šeimos planus.

Bendrovės vadovui buvo išsiųstas raštas, kuriame prašoma paaiškinti, dėl kokių motyvų ir kuo vadovaujantis iš ieškančių darbo asmenų reikalaujama informacijos apie jų amžių, šeimyninę padėtį bei privatų gyvenimą. Savo atsakyme, bendrovės personalo skyriaus vadovė L. J. paaiškino, jog kandidato anketoje asmeniui nėra privalu pateikti savo asmens duomenis apie amžių, šeimyninę padėtį bei privatų gyvenimą. Šis paaiškinimas neatitiko tikrovės, kadangi interneto tinklapyje nebuvo nurodyta kurias anketos skiltis pildyti privalu, o kurias ne.

Nepaisant kontrolierės raštu pateiktos informacijos, jog iš darbo ieškančių asmenų įstatymas draudžia reikalauti šios informacijos, įmonės vadovai nepakeitė kandidato anketos turinio ir toliau reikalavo duomenų apie kandidato amžių, šeimyninę padėtį bei privatų gyvenimą. 2004 m. rugsėjo 15 d. kontrolierė nutarė pradėti tyrimą dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio pažeidimo, o bendrovės personalo skyriaus vadovei išsiųstas šaukimas atvykti į tarnybą dėl administracinės teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo. Nagrinėjant bylą, įmonės personalo skyriaus vadovė papildomai pranešė, jog kandidato anketos skiltys, kuriose buvo reikalaujama pateikti informaciją apie asmens amžių, šeimyninę padėtį bei privatų gyvenimą, iš interneto tinklapio pašalintos. Už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41⁶ straipsnyje, personalo skyriaus vadovė nubausta 200 litų bauda.

3. INFORMACINĖ VEIKLA

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos darbo viešumas yra esminis veiklos prioritetas. Siekiama kuo plačiau ir išsamiau informuoti visuomenę apie tarnybos tikslus ir priimamus sprendimus. Visuomenės informavimas siejamas su prevencine veikla, todėl siekiama palaikyti konstruktyvius santykius su žiniasklaida, kaip pagrindine viešąja komunikacijos priemone.

Per 2004 m. pastebėtos keturios kokybiškai naujos darbo su žiniasklaida tendencijos:

1) įvairios istorijos lygių galimybių tema iš paskutinių puslapių („margumynų“ ir „įvairenybių“) skilčių po truputį pereina į pirmųjų puslapių žinių plotą;

2) pastovių rubrikų (tokių, kaip „Lygybė“, „Lygios galimybės“) atsiradimas laikraščių ir žurnalų puslapiuose;

3) žiniasklaidos atstovai vis dažniau patys tarnybą informuoja apie įvairius pastebėtus ir patirtus lygių galimybių pažeidimus; neretai po žurnalistų pateiktos informacijos būdavo pradedami tyrimai tarnybos iniciatyva, t.y. nesant asmens skundo.

4) centrinė ir didžiųjų miestų žiniasklaida skiria lygių galimybių problemoms išties pakankamai dėmesio, tačiau regioninė žiniasklaida šios temos, matyt, dar nelaiko svarbia. Todėl ataskaitiniu laikotarpiu stengtasi daugiau atkreipti dėmesio į regioninę žiniasklaidą, siekta bendrauti su regioninės žiniasklaidos atstovais.

Žiniasklaida savo ir tarnybos iniciatyva pasitarnavo tam, kad visuomenė kuo daugiau sužinotų apie naująjį nuo 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojusį Lygių galimybių įstatymą, naujausius Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo pakeitimus, tarnybos darbą, tiriant konkrečius skundus bei paties lygybės principo įgyvendinimo visuomenėje svarbą. Spauda, radijas, televizija, radijas, interneto svetainės per ataskaitinį laikotarpį informavo apie daugelį visuomenę sudominusių kontrolierės priimtų sprendimų, atliktų tyrimų. Šios publikacijos dažnai atsirasdavo ir pačių skundus pateikusių asmenų iniciatyva. Tai jau tapo tradicija, kai tarnyba gauna asmens skundą tik po to, kai žiniasklaidoje būdavo paviešinta apie asmens ketinimą kreiptis į tarnybą. Kai kurie pareiškėjai neslėpdavo, kad jiems visai nesvarbu tyrimo rezultatai ir tenkina vien tai, kad žiniasklaida paskelbė įvykio aplinkybes.

Tarnybos veiklos viešumą reglamentuoja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 28 straipsnis. Jame nustatyta, kad informacija žiniasklaidai apie skundo dėl lygių teisių pažeidimo tyrimą teikiama tik pareiškėjui sutikęs. Tai labai svarbu, kad nukentėjusysis asmuo galėtų kreiptis į kontrolierių ir nebijotų, jog be jo sutikimo bus viešai paskelbta apie pareiškimo tyrimo aplinkybes. Tarnybos darbuotojai visada kreipiasi į pasiskundusį asmenį dėl sutikimo pateikti informaciją žiniasklaidai. Dažniausiai taip daroma tada, kai tyrimo eiga ir išvados gali informuoti platesnę auditoriją apie galimą diskriminaciją dėl lyties. Žiniasklaidos dėmesys lyčių lygybės problemoms labai naudingas.

Žurnalistams, besikreipiantiems į tarnybą, pagal galimybes stengiamasi suteikti juos dominančią informaciją. Tarnyba rengia visuomenės informavimo planus, kaupia spaudos straipsnių apie tarnybos veiklą archyvą, atskirų projektų rėmuose taip pat sudaromas tų projektų komunikacijos planas. Tarnyboje paskirtas už informacinį darbą atsakingas darbuotojas. Apie reikšmingesnius tarnybos veiklos įvykius platinami oficialūs informaciniai pranešimai per agentūras BNS ir ELTA, daugelį jų paskelbia spauda, radijas, televizija. Sukurta ir toliau tobulinama tarnybos interneto svetainė, kuri yra Seimo tinklapyje <http://www.lygybe.lrs.lt/>. Pagal galimybes interneto svetainės kuriamos ir vykdomiems svarbesniems tarptautiniams projektams. Internete galima rasti būtiniausių informaciją apie tarnybos paskirtį, skundo padavimo tvarką ir kitus norminius dokumentus. Kontrolierė ir patarėjai dažnai dalyvauja ir pasisako konferencijose ir susitikimuose su visuomene; skaito paskaitų ciklus vaikų darželių, savivaldybių darbuotojams, neįgaliųjų, pagyvenusių žmonių bendruomenėms, dalyvauja diskusijose su akademinės visuomenės atstovais dėl žmogaus nediskriminavimo svarbos - tai taip pat priskirtina prie švietėjiškos, informacinės veiklos.

4. MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ KONTROLĖ

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje nustatyta švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų pareiga įgyvendinti lygias moterų ir vyrų teises. To paties straipsnio 1 dalies 1 punktą švietimo ir mokslo įstaigas įpareigoja užtikrinti moterims ir vyrams vienodas priėmimo į profesinio mokymo įstaigas, aukštesniąsias, aukštąsias mokyklas sąlygas.

Remiantis Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos nuostatų 8 straipsnio 1 punktu reglamentuojančiu teisę tikrinti, kaip lygias moterų ir vyrų galimybes įgyvendina švietimo, mokslo ir studijų institucijos bei 6 punktu, kuriame nurodyta stebėtojų teisėmis dalyvauti egzaminų ar priėmimo į švietimo įstaigas, mokslo ir studijų institucijas metu, tarnybos darbuotojai kaip ir kasmet stebėjo asmenų priėmimą į aukštąsias ir aukštesniąsias mokyklas.

Visoms aukštosioms bei daugumai kolegijų, aukštesniųjų Lietuvos mokyklų buvo išsiųsti Lygių galimybių kontrolierės prašymai raštu suteikti platesnę informaciją apie priėmimo į šias mokymo įstaigas tvarką. Pateikiama statistinė informacija apie stojančiųjų mokyti pasiskirstymą pagal lytį.

1 lentelė. Studentų priėmimas į aukštąsias mokyklas

Eil. Nr.	Aukštosios mokyklos pavadinimas	2004 m.					
		Pateikta prašymų			Priimta studentų		
		Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų
1.	Vilniaus Universitetas	22722	8519 37,49%	14203 62,51%	5902 25,97%	2202 37,31%	3700 62,69%
2.	Mykolo Riomerio universitetas	48408	14820 30,61%	33588 69,39%	5413 11,18%	1494 27,60%	3919 72,40%
3.	Klaipėdos universitetas	24775	9187 37,08%	15588 62,92%	1874 7,56%	675 36,02%	1199 63,98%

4.	Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	731	354 48,43%	377 51,57%	50 6,84%	44 88,00%	6 12,00%
5.	Lietuvos veterinarijos akademija				369	127 34,42%	242 65,58%
6.	Kauno technologijos universitetas	55192	28700 52,00%	26492 48,00%	5962 10,80%	3279 55,00%	2683 45,00%
7.	Kauno medicinos universitetas	6221	1114 17,91%	5107 82,09%	546 8,78%	108 19,78%	438 80,22%
8.	Vilniaus Gedimino technikos universitetas	15441	10395 67,32%	5046 32,68%	4295 27,82%	2869 66,80%	1426 33,20%
9.	Lietuvos žemės ūkio universitetas	15846	8667 54,70%	7179 45,30%	1842 11,62%	986 53,53%	856 46,47%
10.	Šiaulių universitetas	18360	8297 45,19%	10063 54,81%	2937 16,00%	1153 39,26%	1784 60,74%
11.	Lietuvos muzikos ir teatro akademija	544	246 45,22%	298 54,78%	328 60,29%	144 43,90%	184 56,10%
12.	Vytauto Didžiojo universitetas				2381	763 32,05%	1618 67,95%
13.	Vilniaus pedagoginis universitetas	3732	1068 28,62%	2664 71,38%	1748 46,84%	529 30,26%	1219 69,74%

Lyginant su 2003 m. aukštosiose mokyklose studentų skaičius kito. Kaip matyti iš pateiktos 1 lentelės, kai kuriose aukštose mokymo įstaigose šiek tiek daugėja studijuojančių vyrų skaičius. Studentų skaičius sparčiai auga ir beveik visose aukštosiose mokyklose yra jų dauguma. Tik Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Kauno technologijos universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas ir Lietuvos žemės ūkio universitetas studijoms priėmė daugiau vyrų. Pažeidimų priimančią studentus į aukštąsias mokyklas nebuvo nustatyta, o tokį lyčių pasiskirstymą lemia rengiamų specialistų būsimo darbo specifika.

2 lentelė. Studentų, priimtų į kolegijas ir aukštesniąsias mokyklas, pasiskirstymas pagal lytį:

Eil. Nr.	Kolegijos, aukštesniosios mokyklos pavadinimas	2004 m.					
		Pateikta prašymų			Priimta studentų		
		Iš viso	Vyrų	Moterų	Iš viso	Vyrų	Moterų
1.	Alytaus kolegija	1552	818 52,71%	734 47,29%	434 27,96%	219 50,46	215 49,54%
2.	Utenos kolegija	2687	1178 43,84%	1509 56,16%	666 24,79%	240 36,04%	426 63,96%
3.	Kauno kolegija	4490	2937 65,41%	1553 34,59%	2765 61,58%	943 34,10%	1822 65,90%
4.	Vilniaus kolegija	6444	2394 37,15%	4050 62,85%	2933 45,51%	1112 37,91%	1821 62,09%
5.	Vilniaus technikos kolegija	1185	1090 91,98%	95 8,02%	682 57,55%	588 86,22%	94 13,78%
6.	Žemaitijos kolegija	1105	438 39,64%	667 60,36%	1005 90,95%	340 33,83%	665 66,17%
7.	Elektrėnų energetikų mokykla	441	322 73,02%	119 26,98%	441 100%	322 73,02%	119 26,98%
8.	Vilniaus statybos ir dizaino kolegija	1305	946 72,49%	359 27,51%	805 61,69%	614 76,27%	191 23,73%
9.	Šiaulių kolegija	2695	1208 44,82%	1487 55,18%	955 34,44%	454 47,54%	501 52,46%
10.	Panevėžio kolegija	1924	657 34,15%	1267 65,85%	689 35,81%	258 37,45%	431 62,55 %
11.	Marijampolės kolegija	897	303 33,78%	594 66,22%	743 82,83%	231 31,09%	512 68,91%
12.	Lietuvos jūreivystės kolegija	549	442 80,51 %	107 19,49%	300 54,64%	245 81,67%	55 18,33%
13.	Kauno technikos kolegija	697	670 96,13%	27 3,87%	489 70,16%	464 94,89%	25 5,11%
14.	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	316	238 75,32%	78 24,68%	210 66,46%	143 68,10%	67 31,90%

Per ataskaitinį laikotarpį nebuvo gauta skundų dėl švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų moterų ir vyrų lygias galimybes pažeidžiančių veiksmų – moterims ir vyrams skirtingų reikalavimų ir sąlygų priimant mokytis ar studijuoti, vertinant žinias – nustatymo.

Priėmimo į aukštąsias, kolegijas ir aukštesniąsias mokyklas taisyklės nenumatė vieną ar kitą lytį diskriminuojančių lengvatų ir kvotų. Tačiau išlieka tradiciškai „moterišku“ ir „vyrišku“ specialybių

problema. Skatinant jaunimą rinktis netradicines profesijas, būtinos tikslinės švietimo programos, visuomenės informavimo kampanijos, laikinos specialiosios švietimo, užimtumo ir politikos priemonės, skirtos moters ir vyro socialinio vaidmens stereotipams panaikinti.

5. TARNYBOS DALYVAVIMAS PROJEKTUOSE IR TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

LIETUVOS-ŠVEDIJOS PROJEKTAS „SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESO SUBALANSAVIMAS LYTIES ATŽVILGIU SAVIVALDYBĖSE“

Projekto trukmė: 2003 m. rugsėjo mėn. – 2005 m. vasario mėn.

Projekto tikslas: Lietuvos pilotinėse – Šiaulių ir Palangos – savivaldybėse ištirti moterų ir vyrų faktinės nelygybės priežastis, pasinaudojant Švedijos savivaldybių asociacijos sukurtu 3R metodu*, be to, savivaldybėse pradėti kurti lygybės planus, kurie padėtų gelbėti moterų padėtį įvairiose visuomenės veiklos sferose bei kovoti su vyraujančiais tradiciniais lyčių stereotipais.

Priemonės:

1. Projekto metu Lygių galimybių tarnybos bei lyčių lygybės ekspertės Švedijos Umea ir Sodertalje savivaldybėse Aurora Moberg ir Helena Spets surengė 7 tęstinius seminarus Šiauliuose ir Palangoje, kurių metu Šiaulių ir Palangos miestų savivaldybių administracijų darbuotojai, taip pat Klaipėdos ir Šiaulių teritorinių statistikos valdybų atstovai buvo supažindinami su lyčių lygybės teorija ir praktika, mokomi atlikti 3R tyrimus, rinkti lyčių statistiką, bei taikyti lyčių lygybės principą savo veikloje.
2. Savivaldybėse atlikti 6 lyčių lygybės tyrimai, pasinaudojant 3R metodu:
 - a. Resursai, skiriami klientams socialinių paslaugų sferoje Palangos miesto savivaldybėje;
 - b. Rūkymo prevencijos programos rezultatų įvertinimas lyčių lygybės aspektu Palangos miesto savivaldybėje;
 - c. Savivaldybės darbuotojų teikiamos paslaugos besikreipiantiems vaiko auginimo klausimais Šiaulių miesto savivaldybėje;
 - d. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos karjeros valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimas;
 - e. Vyrų ir moterų galimybės gauti vienodus sveikatos priežiūros išteklius Šiaulių miesto savivaldybėje;
 - f. Savivaldybių lygmeniu publikuojamų statistinių rodiklių pagal lytį analizė.
3. Remiantis tyrimų rezultatais, parengti 6 lyčių lygybės veiksmų planai skirtingose savivaldybių veiklos sferose.
4. Projekto dalyviai vizitų metu susipažino su Švedijos ir Lietuvos lyčių lygių galimybių mechanizmais bei juos įgyvendinančiomis institucijomis.
5. 2005 m. sausio 25 d. Vilniuje surengta projekto baigiamoji konferencija, kurioje dalyvavo įvairių valstybės institucijų, savivaldybių atstovai, taip pat Švedijos savivaldybių ekspertai.

* **3R (Reprezentacija, Resursai, Realijos) metodas** – tai metodas lyčių perspektyvos integravimui sprendimų priėmimo procese vietos savivaldose. Jo taikymo metu vertinama: egzistuojanti faktinė moterų ir vyrų nelygybė, jų atstovavimas įvairiose visuomenės gyvenimo sferose, jų sunaudojami resursai įvairioje veikloje. Pritaikius metodą įmanoma strategiškai numatyti vieno ar kito sprendimo pasekmes atskirai moterims ir vyrams. Kadangi faktinė lyčių nelygybė paprastai reiškia, jog prastesnėje padėtyje yra moterys, 3 R metodo taikymas ženkliai prisideda prie jų faktinės padėties visuomenėje gerinimo.

Projekto partneriai: Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Švedijos savivaldybių asociacija (SALA IDA) ir Lietuvos savivaldybių asociacija.

Projektą finansavo SIDA ir Atviros Lietuvos fondas.

Projekto įvertinimas. Tikimasi, jog, projektui pasibaigus, jo metu įgyta patirtis ir žinios bus sėkmingai perduotos kitoms Lietuvos savivaldybėms. 2005 m. vasario 28 d. LSA buvo surengtas seminaras Lietuvos savivaldybių personalo vadovams, kurio metu pristatyti įgyvendinto projekto metodai ir rezultatai. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba bendradarbiaujimas su Lietuvos savivaldybių asociacija užtikrins, jog lygių galimybių politikai bus skirtas didesnis dėmesys savivaldybių lygmeniu.

Daugiau informacijos apie projektą galima rasti internetinėje svetainėje www.lygybe.lrs.lt

„MODERNŪS VYRAI IŠSIPLĖTUSIOJE EUROPOJE: PAŽANGIŲ LYČIŲ LYGYBĖS STRATEGIJŲ PAIEŠKA“

Projekto trukmė: 2004 m. spalio mėn. – 2005 m. gruodžio mėn.

Projekto tikslas: paskatinti vyrus aktyviau dalyvauti šeimos gyvenime, aktyviau naudotis galimybe išeiti vaiko priežiūros atostogų, imtis stereotipiškai moteriškomis laikomų profesijų.

Priemonės:

1. Internetinė svetainė www.dadcomehome.org (veikia nuo 2004 m. gruodžio mėn.), kurioje pateikiama informacija vaiko priežiūros atostogų klausimais, užsienio šalių patirtis ir duomenys
2. Tyrimas „Vyrai ir vaiko priežiūros atostogos: tėčių, mamų ir visuomenės požiūris“ (bus atliktas 2005 m. birželio mėn. ir išleistas atskiru leidiniu)
3. Politikų apklausa vyrų vaidmens šeimoje ir vaiko priežiūros atostogų klausimu (bus atlikta 2005 m. birželio mėn. ir išleistas atskiru leidiniu)
4. Tėčių, pasinaudojusių teise į vaiko priežiūros atostogas, nuotraukomis iliustruota knyga, paremta tėčių papasakotomis istorijomis (2005 m. liepos mėn.)
5. Norvegų mokslininko Oystein Gullvag Holter knygos „Ar vyrai tai gali?“ („Can Man Do It?“, Nordic Council of Ministers, 2000) leidimas lietuvių kalbą (2005 m. birželio mėn.)
6. Informacinė kampanija (televizijos ir radijo laidos, vieši renginiai, informacija viešojoje erdvėje, kita informacinė medžiaga)
7. Seminarai sprendimų priėmėjams (2005 m. rugsėjo mėn.)
8. Tarptautinė konferencija (2005 m. lapkričio mėn.)

Projektą finansuoja Europos Komisija pagal Bendrijos lyčių lygybės pagrindų strategijos (2001-2005) programą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė

Projekto partneriai: Lygių galimybių plėtros centras, Vytauto Didžiojo universiteto Sociologijos katedra, Danijos lyčių lygybės tyrimų centras, Islandijos lyčių lygybės centras, Maltos užimtumo ir mokymo korporacija

Daugiau informacijos apie projektą rasite internetinėse svetainėse www.lygybe.lrs.lt arba www.dadcomehome.org

„LYČIŲ LYGYBĖ KURIA DEMOKRATIJA“

Projekto trukmė: 2003 -2006 m.

Projekto tikslai: skatinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi lyčių lygybės klausimais poreikį; plėsti suvokimą apie visą gyvenimą trunkančio mokymosi lyčių lygybės klausimais svarbą, kuriant demokratinę visuomenę; dalintis teigiama patirtimi ir novatoriškais metodais, skatinant lyčių lygybę; kurti socialinę partnerystę tarp organizacijų, atstovaujančių pilietinę visuomenę ir politinį pasaulį, kad lyčių lygybės vykdoma politika pasiektų labiausiai diskriminuojamus žmones; apibrėžti kokybinius ir/arba kiekybinius lyčių lygybės/nelygybės indikatorius, remiantis bendru Europiniu vertinimu tam tikrose sferose: politiniame ir viešame gyvenime, šeimoje ir socialiniame gyvenime, moksle ir sveikatos srityje, kaimo gyvenvietėse, versle ir pan.

Priemonės:

1. Lyginamosios analizės ataskaita apie lyčių lygybės įgyvendinimo mechanizmų struktūrą projekte dalyvaujančiose šalyse (Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba leidinį išleido 2004 m. spalio mėn.)
2. “Priemonės pokyčiams” – vadovas apie suaugusiųjų švietimo bei visą gyvenimą trunkančio mokymosi priemones lyčių lygybės įgyvendinimui.
3. Tyrimo ataskaita apie kokybinius ir/ar kiekybinius lyčių lygybės/nelygybės indikatorius.
4. Kompaktinė plokštelė su mokymo medžiaga lyčių lygybės klausimais, skirta valdininkams ir politikams, dėstytojams ir suaugusiųjų švietimo organizacijų vadybininkams bei NVO lyderiams; transnacionalinis mokymo kursas tęstiniam suaugusiųjų švietimo organizacijų darbuotojams, kaip dirbti su parengta kompaktine plokštele.
5. Projekto tinklalapis www.gender-equality.webinfo.lt
6. Informacinė medžiaga.
7. Tarptautinis seminaras “Lyčių lygybės skatinimas socialine partneryste ir mokslu”.
8. Konferencija “Lyčių lygybė kuria demokratiją”.

Projektą finansuoja Europos Komisija pagal Socrates programą.

Projekto partneriai: Socialinių inovacijų fondas Kaune (koordinatorius), Moterų verslo agentūra (Suomija), Profesinės sveikatos institutas (Suomija), Stockport koledžas (Didžioji Britanija), Europos integracijos grupė (Rumunija); Moterų švietimo asociacija ATHENA (Čekija), Valstybinis Vienos švietimo koledžas (Austrija), Žinių sklaidos asociacija „Missal“ (Bulgarija).

Daugiau informacijos apie projektą galite rasti interneto svetainėje www.gender-equality.webinfo.lt.

„EUROPOS SPECIALIZUOTŲ LYGYBĖS INSTITUCIJŲ TINKLAS - EuroNEB“

Projekto trukmė: 2004 m. gruodžio mėn. – 2006 m. lapkričio mėn.

Projekto tikslas: praplėsti 2002 m. sukurtą Europos lygybės institucijų tinklą, keistis įgyta patirtimi, ir taip prisidėti prie sklandaus Europos Sąjungos direktyvų ir kitų teisės aktų, draudžiančių diskriminaciją dėl amžiaus, tautybės, religijos, įsitikinimų, seksualinės orientacijos, negalios, įgyvendinimo valstybėse narėse.

Priemonės:

1. Projekto dalyvių darbas šiose darbo grupėse:
 - Informacijos mainai
 - Strategiškas specializuotų lygybės institucijų galių panaudojimas
 - Dinamiškas ir harmonizuotas terminologijos vartojimas diskriminacijos srityje
 - Įtaka Europos Sąjungos formuojamai politikai lygybės srityje
2. Informacijos apie kovos su diskriminacija praktikas pateikimas tinklapyje www.migpolgroup.com
3. Partnerių institucijų darbuotojų mokymas (planuojamos mokymų sritys: tinkamos terminologijos vartojimas; lygybės institucijų galios pagal ES Direktyvas; pozityvi diskriminacija; duomenų surinkimas)
4. Stažuotės partnerių institucijose.
5. Bendradarbiavimas su panašiais jau veikiančiais tinklais bei interesų grupėmis (pvz., lyčių lygybės ekspertais, AGE platforma ir kt.)
6. Tarptautiniai partnerių susitikimai

Projektą finansuoja Europos Komisija.

Projekto partneriai: Olandijos lygių galimybių komisija (koordinatorius) ir kitos 27 Europos Sąjungos specializuotos lyčių lygybės institucijos

Daugiau informacijos apie projektą ateityje bus galima rasti interneto svetainėje www.migpolgroup.com

„MOTERŲ INFORMACIJOS CENTRŲ TINKLAS - W.IN.NET“

Projekto trukmė: 2003 m. – 2006 m.

Projekto tikslai: plėsti vietinį, regioninį ir nacionalinį bendradarbiavimą, stiprinant moterų informacijos centrus, ir taip pagerinti regionuose gyvenančių moterų padėtį.

Projekto priemonės:

1. Partnerių darbo grupės šiomis temomis:
 - Regionų plėtra
 - Socialinė atskirtis
 - Moterų verslininkystė
 - Moterys ir technologijos
 - Moterų informacijos centrų organizacijos efektyvinimas
2. Leidiniai (geriausių praktikų vadovai minėtose srityse; mėnraštis)
3. Interneto svetainė www.women.eu.com
4. Seminarai ir konferencijos projekto dalyviams ir visuomenei.
5. Informacijos mainų vizitai tarp partnerių.

Projektas finansuojamas pagal Europos Sąjungos Interreg IIIC programą.

Projekto partneriai: Švedijos Gävleborg apskrities administracija (koordinatorius), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ir 15 Italijos, Ispanijos, Graikijos, Švedijos, Suomijos, Prancūzijos, Latvijos partnerių.

„LYČIŲ LYGYBĖS ASPEKTO INTEGRAVIMAS Į SAVIVALDOS DARBĄ, AKTYVINANT VIETINIŲ BENDRUOMENIŲ VEIKLĄ LYČIŲ LYGYBĖS SRITYJE“

Projekto trukmė: 2004 m. gegužės mėn. – 2005 m. gegužės mėn.

Projekto tikslas: skatinti aktyvesnę bendruomenės narių dalyvavimą savivaldos darbe ir suteikti praktinių įgūdžių, kaip apibrėžiant bendruomenės problemas, formuojant veiklos prioritetus ir siekiant kuo racionališnio žmogiškųjų resursų panaudojimo, savivaldos darbe užtikrinti lygias moterų ir vyrų galimybes.

Priemonės:

1. 5 seminarų-mokymų ciklas Molėtų rajono Dubingių, Balninkų, Inturkės bendruomenėse. Jų metu seminarų dalyviams suteikiamos žinios apie lyčių sistemos sampratą, neigiamas nesubalansuoto moterų ir vyrų atstovavimo visuomenėje pasekmes bei konkrečius įgūdžius, kaip savivaldos, bendruomenės darbe realizuoti moterų ir vyrų lygias galimybes ir užtikrinti subalansuotą atstovavimą.
2. Seminarų dalyvių „namų darbai“: lyčių lygybės tyrimai bendruomenėse ir lyčių lygybės veiksmų planų kūrimas

Partneriai: Lygių galimybių plėtros centras (koordinadorius), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Molėtų rajono savivaldybė

Projektą finansuoja Pasaulio bankas pagal Smulkiųjų projektų programą.

Platesnę informaciją apie projektą galima rasti Lygių galimybių plėtros centro interneto svetainėje www.gap.lt/lt/llsd

LYGIŲ GALIMYBIŲ PAMOKOS VILNIAUS MIESTO DARŽELIUOSE

Projekto trukmė: 2005 m.

Tikslai: didinti vaikų darželiuose auklėtojais dirbančių vyrų skaičių, pristatyti auklėtojams ir pedagogams, dirbantiems su ikimokyklinio amžiaus vaikais, lyčių lygybės principą ir šio principo įgyvendinimo svarbą ugdant vaikus

Priemonės:

1. Lyčių lygių galimybių mokymai Vilniaus vaikų darželių auklėtojams
2. Leidinys darželių auklėtojams „Mergaitės ir berniukai viename pasaulyje“, autorė Birutė Jakubkaitė, kuriame aptariamos giliai visuomenėje įsitvirtinusios nuostatos apie lyčių vaidmenis, tėvų ir pedagogų indėlis į pilnavertės ir laisvos asmenybės ugdymą, pateikiami praktinių užsiėmimų, ugdančių pagarbą lyčių lygybei, pavyzdžiai.

Projektą finansuoja JAV Demokratijos komisija

Projekto partneriai: Socialinės atsakomybės centras (koordinadorius), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

WORKING IT OUT – SĖKMINGAS NEĮGALIŲJŲ PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Projekto trukmė: 2004 – 2006 m.

Projekto tikslai: tobulinti ES užimtumo bendrųjų pagrindų direktyvos įgyvendinimo protinę negalią turinčių asmenų integracijos srityje mechanizmą šalyse partnerėse ir paskleisti gerą patirtį Europos Sąjungoje; nustatyti veikiančios sistemos trūkumus; didinti visuomenės informuotumą bei parengti gerų pavyzdžių vadovą teisininkams; surinkti naudingą informaciją protinę negalią turinčių asmenų teisių įgyvendinimo klausimais.

Projektą finansuoja Europos Komisija pagal Bendrijos veiksmų programą kovai su diskriminacija (2000-2006)

Projekto partneriai: Škotijos Lydso universitetas (koordinadorius), Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, Danijos ir Airijos partneriai, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

„FIGHTING FOR OUR RIGHTS! – KOVOKIME UŽ SAVO TEISES“

Projekto tikslai: identifikuoti ir paremti potencialius protinę negalią turinčius ieškovus ginant jų teises; pasiremti europinių institucijų autoritetu siekiant pilno neįgalumo sritį reguliuojančių ES direktyvų įgyvendinimo; mokyti asmenis, dirbančius su neįgaliais asmenimis vietiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu, išnaudoti teisės normų teikiamas galimybes; teikti teisinę informaciją protinę negalią turintiems žmonėms bei jų teises ginantiems asmenims.

Projekto priemonės:

- vieningo neįgalumo sąvoką paaiškinantį dokumento parengimas;
- geros praktikos pavyzdžių surinkimas projekto partnerėse (apie 80 pavyzdžių iš visos Europos);
- susistemintų geros praktikos pavyzdžių pritaikymas praktikoje valstybių, kurios jau perkėlė ES reikalavimus į savo teisę ir tų, kurios delsia tai padaryti;
- parama lygių galimybių centrums Europoje bei jų bendradarbiavimo skatinimas;
- 3 europinės konferencijos teisininkams protinę negalią turinčių asmenų teisių gynimo klausimais;
- bendradarbiavimas su neįgalumo srityje dirbančiomis nacionalinėmis ir europinėmis institucijomis;
- prieinamos informacijos rengimas ir teikimas šalyse partnerėse.

Projektą finansuoja Europos Komisija

Projekto partneriai: tarptautinė organizacija „Inclusion Europe“ (koordinadorius), Belgijos, Lietuvos ir Portugalijos partneriai

Daugiau informacijos apie projektą galite rasti interneto svetainėje www.inclusion-europe.org

6. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba yra visuomenei reikalinga, svarbi, užtikrinant žmonių teises, institucija. Daugelis žmonių girdėjo apie tarnybą ir žino kur kreiptis dėl įvairios diskriminacijos apraiškų. Vis dėlto, tarnyba yra gerai žinoma tik didžiuosiuose šalies miestuose, o regionuose kiek mažiau. Būtina skleisti informaciją apie tarnybą regionuose.
2. Per 2004 metus tarnyba gavo 57 skundus ir dar atliko 17 tyrimų savo iniciatyva. Iš viso nuo tarnybos veiklos pradžios 1999-2004 metais buvo gauti 325 skundai bei dar atlikti 85 tyrimai savo iniciatyva.
3. Gaunami skundai parodė, kad yra tikslinga turėti vieną kontrolieriaus instituciją visiems diskriminacijos atvejams, o ne kelias atskiras specializuotas ombudsmeno tarnybas. Kadangi daugelyje skundų yra ne vienos kurios nors, o keletas ar net daugelio diskriminacijos formų apraiškos, tiriant tai vienoje tarnyboje išvengiama įvairių tarpinstitucinių derinimų bei sutaupoma laiko ir lėšų dėl valdymo.
4. Kiekvienoje savivaldybėje būtų tikslinga turėti bent kelis apmokytus darbuotojus, kurie klientų patogumui galėtų konsultuoti lygių galimybių klausimais. Tie patys darbuotojai galėtų lyčių lygybės klausimais konsultuoti vietinės žiniasklaidos atstovus.
5. Tikslinga plėsti tarnybos veiklos sritis ir siekti, kad pagrindine institucijos veiklos kryptimi taptų ne vien skundų dėl diskriminacijos tyrimas, o kartu ir auklėjamasis darbas, švietimas, dalyvavimas tarptautiniuose projektuose, remiančiuose lyčių lygybę bei žmonių nediskriminavimą kitais pagrindais, ryšiai su žiniasklaida, įstatymų tobulinimas, ryšiai su įvairiomis suinteresuotomis asmenų grupėmis, bendradarbiavimas su universitetais ir kitomis mokslo ir mokymo įstaigomis, leidyba ir t.t. Tuo tikslu būtina padaryti įstatyme pakeitimus, kurie tarnybai leistų užsiimti papildomomis funkcijomis (pvz., švietimo).
6. Siekiant geresnių darbo rezultatų, būtina plėsti įvairius švietėjiškus projektus bei mokymus lygių galimybių tema darželiuose, mokyklose, universitetuose, darbdavių organizacijose, taip pat ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Jų finansavimui daug lėšų skiria Europos Sąjunga, tai pat kiti fondai, reikalaujami bent 20 % nacionalinio ko-finansavimo. Todėl būtina numatyti mechanizmus tokiam finansavimui užtikrinti.
7. Teikti pasiūlymus dėl visuomenei naudingų įstatymų ir būtinų pakeitimų ir pataisų lygių galimybių srityje Seimo Žmogaus teisių komitetui, kitiems atitinkamiems komitetams, suinteresuotiems parlamentarams ir parlamentarų grupėms (pavyzdžiui, Moterų parlamentarių grupei).
8. Darbui su žiniasklaida gerinti planuojama surengti bendrus Lygių galimybių tarnybos, žiniasklaidos atstovų ir užsienio lygių galimybių bei žiniasklaidos ekspertų mokymus, kurių tikslas – gerinti ryšius su žiniasklaida, padėti ugdyti apie lygias galimybes rašančius profesionalius žurnalistus.
9. 2005 m. tarnybos darbo prioritetas – regionų švietimas lygių galimybių srityje.
10. Su valstybės institucijomis ir socialiniais partneriais aptarti galimybę įpareigoti valstybines ir privačias įstaigas rengti lygybės planus ir jų priežiūrą pavesti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai.
11. Stiprinti ir efektyvinti bendradarbiavimą tarp valstybės institucijų, atsakingų už lygybės politikos formavimą ir įgyvendinimą, ir socialinių partnerių, reguliariai organizuojant apskritus stalus, pasitarimus ir imantis bendrų iniciatyvų.
12. Pastebėtina, jog iš ministerijų deleguotų atstovų sudarytos tarpžinybinės Moterų ir vyrų lygių galimybių komisijos darbas ne visuomet yra efektyvus ir pakankamas. Todėl siūlytina komisiją sustiprinti sukuriant sekretoriata, kuris koordinuotų komisijos veiklą.

13. Kadangi Lietuvoje pastebimas ryškus lygių galimybių specialistų trūkumas, būtina skatinti aukštojo mokslo įstaigas kurti atitinkamas mokymo programas ir rengti reikiamus specialistus. Taip būtų išvengta profesionalių darbuotojų stokos lygybės politiką įgyvendinančiose valstybės institucijose.

6.1. PASIŪLYMAI DĖL TEISĖS AKTŲ KEITIMO BEI TOBULINIMO

Pateikiami siūlymai dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo materialinės teisės normų pakeitimo.

1. Dažnai į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą kreipiasi asmenys, dažniau moterys, patyrusios darbdavių ar bendradarbių priekabiavimą (neseksualinį) dėl lyties, pasireiškiantį jų įžeidinėjimu, žeminimu, dėl ko yra sukuriama priešiška, bauginanti darbo aplinka, žmogus praranda gebėjimą normaliai vykdyti savo darbinės funkcijas. Tačiau priekabiavimas nėra numatytas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme ir todėl tokia veika yra neuždrausta minėtame įstatyme. Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, priimta 2002 m. rugsėjo 23 d., papildanti Tarybos direktyvą 76/207/EEC, įtvirtino priekabiavimo dėl lyties apskritai sąvoką ir įvardijo šį pažeidimą kaip diskriminaciją dėl lyties.

Todėl tikslinga ir būtina papildyti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą ir apibrėžti priekabiavimą dėl lyties kaip diskriminaciją lyties pagrindu, kuri galėtų būti įvardinta kaip nepageidaujamas elgesys (diskriminacija) kai dėl asmens lyties siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Rekomenduotinas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio papildymas.

2. Į tarnybą kreipiasi asmenys, kurie skundžiasi, kad, pavyzdžiui darbdavys pats tiesiogiai neapribojo jų teisių dėl lyties, bet davė nurodymą savo pavaldiniui atlikti tokius veiksmus, dėl kurių žmogus atsidūrė blogesnėje padėtyje, palyginti su kitu asmeniu. Tokie darbdavio veiksmai galėtų būti įvardinti kaip nurodymas diskriminuoti, tačiau Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme jie nėra apibrėžiami kaip priešingi teisei. Beje, ta pati Parlamento ir Tarybos direktyva, priimta 2002 m. rugsėjo 23 d., papildanti Tarybos direktyvą 76/207/EEC, įtvirtino nurodymo diskriminuoti apibrėžimą ir įvardijo tai kaip diskriminaciją dėl lyties. Todėl tikslinga būtų papildyti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymą ir apibrėžti nurodymą diskriminuoti kaip diskriminaciją dėl lyties.

Rekomenduotinas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio papildymas.

* * *

Pateikiami siūlymai dėl Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo procesinių teisės normų pakeitimo.

1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklos praktika parodė, kad dažnai gaunami kelių asmenų skundai, kuriuose skundžiamas tas pats asmuo dėl tų pačių veiksmų atlikimo arba neatlikimo arba priimtas teisės aktas, tam tikra paslauga, galimai diskriminuojanti kelis skirtingus pareiškėjus. Tokiais atvejais atliekamas skundo tyrimas dėl keliuose skunduose numatytų tų pačių skundžiamų aplinkybių. Todėl tikslinga numatyti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme kontrolieriaus teisę priimti sprendimą apjungti kelių skundų dėl to paties dalyko tyrimą į vieną.

Rekomenduotinas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 23 straipsnio papildymas.

2. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme yra numatytas baigtinis sąrašas sprendimų, kuriuos gali priimti lygių galimybių kontrolierius, atlikęs skundo tyrimą. Tačiau praktika rodo, kad įstatymas nenumato visų galimų ištirto skundo sprendimo būdų. Dažnai jau skundo tyrimo metu ginčas tarp šalių būna išsprendžiamas taikiai, priimamas abiem šalims priimtinas ginčo sprendimo būdas ir buvęs pažeidimas pašalinamas arba skundėjui pasiūlomas alternatyvus jam priimtinas sprendimo būdas. Tokiais

atvejais skundo tyrimas nutraukiamas, šalims susitaikius arba nutraukus priešiškus teisei veiksmus ir toliau tęsti skundo tyrimą netikslinga.

Todėl būtų tikslinga numatyti tokius kontrolieriaus sprendimus:

- Tyrimą nutraukti, šalims susitaikius;
- Tyrimą nutraukti, nutraukus lygias teises pažeidžiančius veiksmus arba panaikinus lygias teises pažeidžiantį teisės aktą.

Rekomenduotinas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 straipsnio 1 dalies papildymas.

3. Atsižvelgiant į tai, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 straipsnis numato tik juridinių asmenų pareigą duoti paaiškinimus ir pateikti informaciją, būtiną tyrimui, tikslinga būtų papildyti įstatymą ir numatyti tokią pačią pareigą visiems fiziniams asmenims, kurie galėtų suteikti naudingą informaciją apie tiriamą diskriminacijos faktą.

Rekomenduotinas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 straipsnio 1 dalies papildymas.

4. Kaip jau buvo minėta šioje ataskaitoje, tarnyba susiduria su itin dideliais sunkumais, tirdama skundus dėl seksualinio priekabiavimo. Sunkumai atsiranda dėl per mažų tarnybai suteiktų procesinių teisių: tarnyba negali priversti liudytojų duoti parodymus tokio pobūdžio bylose, o jeigu galimi liudytojai ir duoda parodymus, tai jie negali būti įspėjami dėl atsakomybės už melagingus parodymus.

Kadangi Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba nėra ta valstybės institucija, kuri gali gauti visą būtiną informaciją, itin reikalingos objektyviam bylos tyrimui atlikti, pavyzdžiui nustatyti, ar iš vieno ar kito telefono buvo skambinta atitinkamam abonentui, t.y., ar buvo kontaktas telefonu su tam tikru asmeniu. Kadangi seksualiai priekabiaujama dažniausiai be liudytojų, visi įrodymai yra labai svarbūs objektyviam tyrimui atlikti. Tarnyba negali atlikti ir kitų procesinių veiksmų, kurių pagalba galima būtų ištirti visas seksualinio priekabiavimo aplinkybes. Nepaisant to, kad tarnyba negali surinkti įrodymų, ji turi gana didelius įgaliojimus sprendimų priėmimo procese. Vienas iš tokių griežtų kontrolieriaus sprendimų – nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti pažeidėjui administracinę baudą. Todėl tarnyba dažnai atsiduria dviprasmiškoje situacijoje: seksualinio priekabiavimo auka yra įsitikinusi, kad priekabautojas kaltas ir turėtų būti nubaustas administracine bauda, tačiau tarnyba, neturėdama įgaliojimų surinkti visus galimus įrodymus ir kompetentingai bei objektyviai įvertinti bylos aplinkybių, nustatyti arba paneigti seksualinio priekabiavimo faktą, yra bejėgė taikyti bet kokio poveikio priemones galimam priekabautojui. Seksualinio priekabiavimo skundų tyrimo specifika yra tokia, kad priekabiavimo auka visada tvirtina, kad priekabiavimas įvyko, o apskūstasis asmuo tai neigia. Liudytojų dažnai nebūna, o jeigu jie ir yra, jie atsisako liudyti, arba liudija darbdavio, kuris dažniausiai yra apskūstasis asmuo, naudai.

Todėl, mūsų nuomone, svarstytinas Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimas taip, kad teisė surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą už seksualinį priekabiavimą būtų suteikiama Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai (kaip yra dabartiniu metu), tačiau administracinę nuobaudą už minėtą pažeidimą būtų įgaliotas skirti tik teismas. Atsižvelgiant į seksualinio priekabiavimo skundų tyrimo specifiką, įrodymų rinkimo sudėtingumą, liudytojų pasyvumą, mūsų nuomone, būtų tikslinga šią funkciją (skirti administracinę baudą) deleguoti teismui, nes tik jis galėtų objektyviai ir visapusiškai ištirti bylos aplinkybes, nustatyti, ar asmuo tikrai atliko seksualinio priekabiavimo veiksmus.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, neturėdama įgaliojimų atlikti reikalingus procesinius veiksmus, atlikusi kelių skundų dėl seksualinio priekabiavimo tyrimus, ir išvelgusi šiuose veiksmuose baudžiamojo nusižengimo požymių, 2004 metais persiuntė kelių tyrimų medžiagą prokuratūrai, kad būtų pradėtas ikiteisminis tyrimas. Tarnybos nuomone, prokuratūra, ikiteisminio tyrimo metu gali objektyviai ištirti bylos aplinkybes ir įvertinti seksualinio priekabiavimo veiksmus. Tačiau prokuratūra abiem atvejais atsisakė pradėti ikiteisminį tyrimą, motyvuodama, kad seksualinio priekabiavimo auka pati turi teisę kreiptis į teismą dėl ikiteisminio tyrimo atlikimo (nors vienu atveju teismas įpareigojo pradėti ikiteisminį tyrimą). Tokiu atveju pasiskundę asmenys verčiami rašyti pakartotinį skundą dėl seksualinio priekabiavimo, tačiau jau kitai institucijai. Pirminio skundo dėl seksualinio priekabiavimo, adresuoto Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, formaliai nepakanka ikiteisminiam tyrimui pradėti prokuratūroje.

Mūsų nuomone, surinkus pirminius duomenis apie padarytą seksualinį priekabiavimą ir nustačius nusikalstamos veikos požymius, teisėsaugos institucijos turėtų atlikti ikiteisminį tyrimą ir nereikalauti nukentėjusiojo asmens formalaus skundo, adresuoto atitinkamai teisėsaugos institucijai. Todėl vertėtų priimti atitinkamas teisės aktų pataisas, numatančias, kuriais atvejais prokuratūra būtų įpareigota atlikti ikiteisminį tyrimą seksualinio priekabiavimo bei kitais atvejais (kai pirminė medžiaga apie galimą nusižengimą yra persiunčiama iš kitos institucijos).